

**Visie
Recreatie & Toerisme**

Gemeente Renkum

Colofon

Visie Recreatie en Toerisme Gemeente Renkum

Oktober 2021

Tekst en vormgeving

Sandra Meullenbruck (gemeente Renkum)

Gebruikt beeldmateriaal, kaarten en tabellen

Sandra Meullenbruck & David Brand (gemeente Renkum) , foto archief gemeente Renkum

Met behulp van Google Maps, onderzoek Dynamic Concepts, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, onbekende bronnen

Inhoudsopgave

Aanleiding	3	3. Trends en ontwikkelingen	19
Leeswijzer	4	4. SWOT-analyse	21
1. Recreatie en toerisme op verschillende schaalniveaus	5	5. Wat willen we bereiken?	22
1.1 Recreatie en toerisme in Nederland	5	6. Hoe willen we dat bereiken?	27
1.2 Recreatie en Toerisme in Gelderland	6	6.1 Samenwerking	28
1.3 (Sub) regionale samenwerking	7	6.2 Fysieke Infrastructuur	31
1.3.1 De Veluwe-op-1, Veluwealliantie	8	6.3 Bebording	34
1.3.2. De Regio Arnhem Nijmegen, Groene Metropoolregio	9	6.4 Digitale infrastructuur, informatievoorzieningen en marketing	35
1.3.3. Veluwezoom	11	6.5 Gastheerschap	38
1.4 Gemeente Renkum	11	6.6 Verblijfsmogelijkheden	39
1.5 Conclusie	11	6.7 Dagrecreatie	41
2. Recreatie en toerisme in Renkum	12	6.8 Cross-overs met andere sectoren	43
2.1 De aantrekkingskracht van Renkum	12		
2.2 Het toeristisch recreatief aanbod in Renkum	13		
2.3 Het Leisure Profiel van Renkum	15		
2.4 Doelgroepen	16		
2.5 Het belang van recreatie en toerisme voor Renkum	17		

Aanleiding

De gemeente Renkum bestaat uit 6 dorpen, elk met een eigen karakter, gelegen in een groen en uniek landschap. Al sinds vele eeuwen heeft de gemeente een aantrekkingskracht op bezoekers. Het fraaie landschap met brede uiterwaarden langs de Neder-Rijn en de steile stuwwal met bossen en beekdalen zijn een uniek stukje Nederland. Dit gecombineerd met een rijke historie, kunst en cultuur maakt dat Renkum een gemeente is waar je rustig kunt wonen, werken en recreëren. Dat willen we graag zo houden!

Recreatie en toerisme kan hieraan bijdragen, maar het kan ook een bedreiging zijn. Daarom is het van belang om met een heldere visie, goed overwogen keuzes te maken die voor nu én in de toekomst bijdragen aan het behouden en versterken van ons woon- en werkklimaat en onze leefomgeving.

L eeswijzer

Recreatie en toerisme kent geen (gemeente)grenzen. Ontwikkelingen binnen de sector op (inter)nationaal niveau hebben ook effect op gemeenteniveau. De Covid-19 crisis is hier recentelijk een goed voorbeeld van: ineens gaan mensen massaal in eigen omgeving wandelen en fietsen en vieren vakantie in eigen land.

Dat vraagt om flexibiliteit en een goede samenwerking met andere overheden, ondernemers, inwoners, grondeigenaren en vele andere partijen.

In het eerste hoofdstuk bespreken we kort de visie en beleid op het gebied van de vrijetijdssector op verschillende schaalniveaus in Nederland. In hoofdstuk 2 brengen we de sector voor onze gemeente in beeld. Op basis hiervan en de trends en ontwikkelingen die verwacht worden in de sector (hoofdstuk 3) maken we in hoofdstuk 4 een SWOT-analyse voor de gemeente Renkum. Vervolgens komen we in hoofdstuk 5 tot een visie voor onze gemeente en geven we in hoofdstuk 6 aan hoe we onze doelstellingen willen gaan bereiken in de komende jaren.

1

Recreatie en toerisme op verschillende schaalniveaus

De vrijetijdseconomie krijgt een steeds grotere rol binnen onze economie. Dit biedt kansen maar brengt ook risico's met zich mee. Om hierop beter te kunnen sturen is visie en beleid nodig. Op verschillende schaalniveaus is het belang van de sector onderzocht en een voorspelling gedaan voor de komende jaren. Op provinciaal en (sub)regionaal niveau is er in de afgelopen jaren visie en/of beleid op het gebied van recreatie en toerisme ontwikkeld.

In dit hoofdstuk zoomen we kort in op de verschillende schaalniveaus.

1.1 Recreatie en toerisme in Nederland

De toeristische sector in Nederland is een belangrijke economische sector en zal de komende jaren steeds verder groeien. NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen) Holland Marketing voorspelt in haar visie op Perspectief Bestemming Nederland 2030 (2018) dat het aantal internationale bezoekers in ruim 10 jaar zal groeien met minimaal 50%. Het aantal binnenlandse bezoekers zal in dezelfde periode naar verwachting toenemen met 27%. Tussen 2017 en 2030 zal het aantal binnenlandse én internationale bezoekers in Nederland stijgen van 42 miljoen naar minimaal 59 miljoen.

Dit biedt veel kansen, maar ook uitdagingen. Op sommige plekken in Nederland is het nu al erg druk wat ten nadele komt van de leefbaarheid, terwijl andere plekken nog veel voordeel kunnen hebben van een toenemend aantal bezoekers. Want toerisme levert ons ook veel op. Zo zorgde de toeristische sector in 2019 voor €91,2 miljard aan bestedingen (4,4% van het bruto nationaal product) en telde de sector in 2019 813.000 banen (7.5% van de totale werkgelegenheid in ons land).

Toerisme en recreatie biedt niet alleen economisch veel kansen, maar het zorgt er ook voor dat voorzieningen in stand worden gehouden of gerealiseerd worden die van belang zijn voor de eigen inwoners. Daarbij heeft de sector veel raakvlakken met andere sectoren die ook profiteren van een groei van het aantal toeristen en recreanten.

In het Perspectief Bestemming Nederland 2030 staat de duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland en de veranderende rol van toerisme centraal. We moeten werken aan een bestemming waarin toerisme een bijdrage levert aan het welzijn en de welvaart van alle Nederlanders.

Om dit te bereiken zijn 5 prioriteiten opgesteld:

- Lusten en lasten in balans: meer lusten van toerisme dan lasten
- Nederland overal aantrekkelijk: meer steden en regio's op de kaart als aantrekkelijke bestemming
- Toegankelijk en bereikbaar: eenvoudig te bereiken steden en regio's
- Verduurzaming moet: een leefomgeving met minder verspilling en vervuiling
- Een gastvrije sector: een gastvrije bestemming Nederland

De realisatie van Perspectief Bestemming Nederland 2030 vraagt om een brede samenwerking tussen de sector en overheden. Er wordt gewerkt aan een (vanwege corona-herijkte) actieagenda. Het is van groot belang dat de actieagenda breed gedragen is. De Taskforce Gastvrijheidssector bewaakt de uitvoering van deze agenda. In deze Taskforce participeren het Rijk, provincies, gemeenten, NBTC, kennisinstellingen en de sector.

1.2 Recreatie en Toerisme in Gelderland

Gelderland is al jaren koploper als het gaat om binnenlandse vakanties: ruim 1 op de 6 Nederlanders die in eigen land op vakantie gaat, kiest voor een verblijf in Gelderland. Dit zijn ruim 3 miljoen binnenlandse vakanties, met ruim 16 miljoen overnachtingen in Gelderland. Dit aantal zal de komende jaren nog verder stijgen. Ook het buitenlandse toerisme, vanuit met name de buurlanden Duitsland en België, is de afgelopen jaren flink gestegen en biedt nog voldoende kansen voor onze provincie.

Ca. 750.000 buitenlandse gasten verbleven in 2019 in onze provincie: samen ruim 2,1 miljoen overnachtingen. De toeristische sector is goed voor maar liefst 6,5% van de totale werkgelegenheid in Gelderland en ca. 6,5 miljard aan bestedingen.

Provincie Gelderland hanteert een onderverdeling in 4 toeristengebieden: Achterhoek, Arnhem-Nijmegen, Rivierenland en Veluwe. De Veluwe stond in de afgelopen jaren al meerdere keren op de eerste plaats als binnenlandse vakantiebestemming.

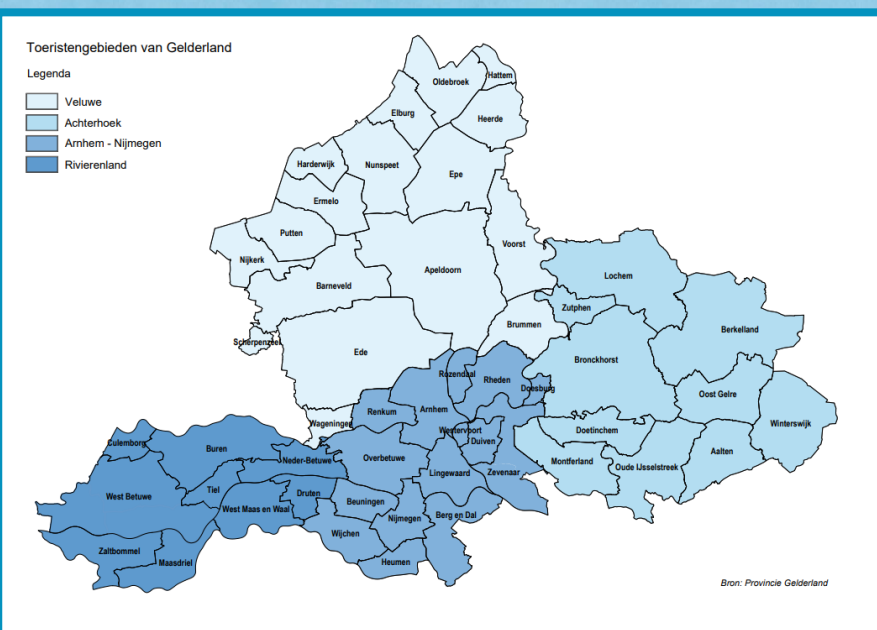
Gemeente Renkum valt volgens de provinciale indeling onder het toeristengebied Arnhem-Nijmegen, maar heeft, net als 3 andere Veluwezoomgemeenten, al jaren een nauwe samenwerking met zowel de gemeenten in de Regio Arnhem Nijmegen als de Veluwegemeenten (zie afbeelding op pagina 7).

In haar koersnotitie (2018) en uitvoeringsprogramma's 'Beleef het in Gelderland' heeft de provincie Gelderland het belang van de toeristische sector voor Gelderland en haar inwoners onderschreven.

De provincie richt haar aanpak op het vergroten van de kwaliteit en de kansen voor toeristen en Gelderlanders. Dit gebeurt volgens drie sporen:

- Bekendheid van het Gelders aanbod vergroten.
- Het aanbod verbeteren door in te spelen op de veranderende vraag.
- Samenwerken aan thematische verhaallijnen.

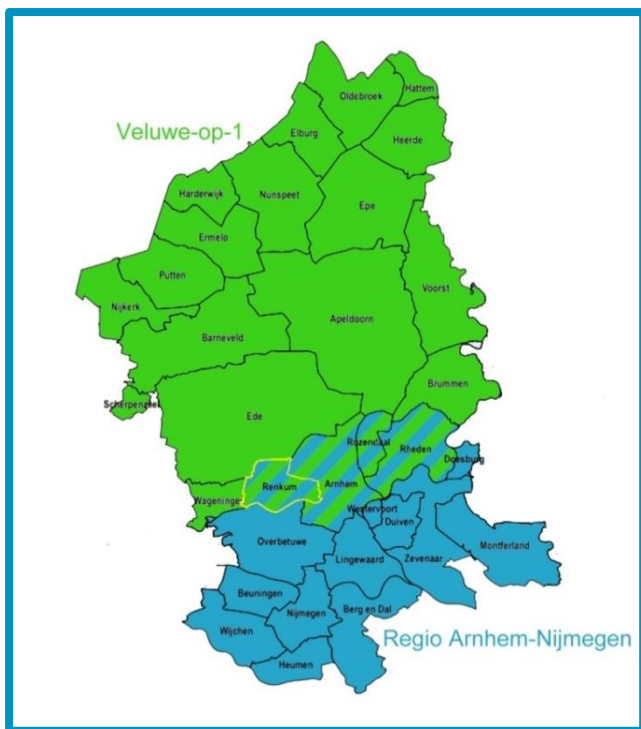
Uitgangspunt hierbij is verantwoord toerisme, waar aandacht voor de leefbaarheid, de natuur en duurzaamheid een grote rol spelen.

1.3 (Sub) regionale samenwerking

Een recreant of toerist kent geen gemeentegrenzen. Het is niet mogelijk om alles lokaal te kunnen regelen. Een goede samenwerking op (sub)regionaal niveau is van groot belang om de kansen en uitdagingen die op ons af komen gezamenlijk op te pakken.

Gemeente Renkum heeft een sterke positie door onderdeel te zijn van twee krachtige regio's: de Veluwe en de Regio Arnhem Nijmegen. Dat betekent dat we zowel qua marketing en promotie profiteren van twee regio's, maar o.a. ook meer kennis delen, de slagkracht vergroten, kwaliteitsdoelstellingen behalen en ook meer financieringsmogelijkheden hebben om onze gezamenlijke en ook lokale doelstellingen te behalen.

1.3.1 De Veluwe-op-1, Veluwealliantie

De Veluwe-op-1 is een breed samenwerkingsverband van grondeigenaren, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden op en rond de Veluwe. Deze Veluwealliantie realiseert gezamenlijk de ambities van de VeluweAgenda. In 2020 is de VeluweAgenda 2030 uitgebracht, de opvolger van de VeluweAgenda 2025. Het motto van deze agenda is: 'Beleef de Beste Veluwe'.

De Veluwealliantie heeft de ambitie uitgesproken dat de Veluwe in 2030 een voorbeeldregio is waar het gaat om het verbeteren van de biodiversiteit en het verduurzamen van toerisme. Tevens is de Veluwe in 2030 de meest gastvrije bestemming van Nederland met een gezonde vrijetijdseconomie en robuuste natuur.

Hiervoor hanteert de Veluwealliantie een aanpak gebaseerd op 3 pijlers:

- In stand houden en versterken van natuur, landschap en erfgoed op de Veluwe
- Streven naar excellente gastvrijheid en een gezonde vrijetijdseconomie
- Versterken van de betrokkenheid van bewoners

Deze 3 pijlers zijn vervolgens weer uitgewerkt in concrete programma's en thema's.

1.3.2. De Regio Arnhem Nijmegen, Groene Metropoolregio

De Regio Arnhem Nijmegen is een regionaal samenwerkingsverband tussen 18 gemeenten gericht op een structurele verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem Nijmegen, in nationaal en internationaal perspectief. Recreatie en toerisme heeft ook hier in de afgelopen jaren een plek op de agenda gekregen.

Sinds 2021 zijn de gemeenten in de Regio Arnhem Nijmegen verder gegaan onder de naam Groene Metropoolregio. Binnen de Groene Metropoolregio zijn 5 opgaven benoemd. Recreatie en Toerisme is onderdeel van de opgave 'Ontspannen Regio'.

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) heeft in 2019 een doorvertaling gemaakt van Perspectief 2030 van het NBTC: Het Toeristisch Toekomstperspectief Regio Arnhem Nijmegen 'Toerisme Bestemming in Balans'.

Hierin wordt ook aangegeven dat toerisme niet langer een doel op zich is, maar kan bijdragen aan het welzijn, de welvaart en het geluk van alle inwoners.

Voor de Regio Arnhem Nijmegen zijn 4 doelen benoemd:

1. Vergroten van de leefbaarheid
2. Versterken van de economie
3. Creëren en behouden van werkgelegenheid
4. Duurzame groei

Om deze regionale doelen te realiseren zijn 3 speerpunten benoemd om de match tussen vraag en aanbod te verbeteren. Deze speerpunten hangen nauw met elkaar samen:

- Bestemmingsmanagement; meer inzicht verwerven in wie de bezoeker van de regio is en hoe deze het beste bediend kan worden.
- Bestemmingsontwikkeling; (door)ontwikkelen van toeristisch aanbod.
- Bestemmingspromotie; het aanbieden van de toeristische regio bij zorgvuldig gekozen doelgroepen.

Als concrete doorvertaling op deze visie is in 2021 het Uitvoeringsprogramma 2021-2023 opgesteld. Hierin zijn de speerpunten verder uitgewerkt in programmalijnen en concrete acties. Deze uitvoeringsagenda is ondergebracht bij de opgave 'Ontspannen Regio'.

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) heeft in 2019 opdracht gegeven voor het opstellen van een impactonderzoek vrijetijdseconomie¹ voor de regio Arnhem Nijmegen. In de afbeelding hiernaast staat een samenvatting van de resultaten.

In dit impactonderzoek is tevens een onderverdeling gemaakt naar deelregio's. Renkum behoort tot de deelregio Veluwezoom, waar in het onderzoek nog 3 andere gemeenten toe behoren (Rheden, Rozendaal en Wageningen). Arnhem is als een aparte deelregio meegenomen in het onderzoek.

De meeste overnachtingen vonden in 2018 plaats in de Veluwezoom en wat betreft (zakelijk) dagbezoek en bestedingen nam de Veluwezoom een 2^e plaats in binnen de deelregio's.

Recreatie en toerisme in cijfers

Regio Arnhem-Nijmegen, 2018

ca. 18,7 miljoen bezoekers

bijna 2,7 miljoen overnachtingen

ca. 11,5 miljoen dagbezoeken

ruim 1,6 miljard bestedingen

ca. 26.170 banen
6,8% vd werkgelegenheid

¹ Impactonderzoek vrijetijdseconomie Arnhem Nijmegen, Dynamic Concepts Consultancy, 2019

2 Recreatie en toerisme in Renkum

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de huidige toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Renkum. We kijken hierbij naar de aantrekkingskracht van onze gemeente op bezoekers, het bestaande aanbod aan voorzieningen en kansen hierin, de doelgroepen en de (economische) betekenis van de sector voor onze gemeente en onze inwoners.

2.1 De aantrekkingskracht van Renkum

Naast (of in veel gevallen: vanwege) haar ligging, het diverse landschap en de natuur, kent de gemeente Renkum een rijke historie. In vele notities is uitgebreid ingegaan op het ontstaan en de kenmerken van het landschap, de historie van onze gemeente en ons erfgoed. In deze visie gaan we verder niet in op de achtergronden hiervan. Van belang voor deze visie is dat al deze aspecten al vele jaren een aantrekkingskracht hebben op bezoeker (en inwoners).

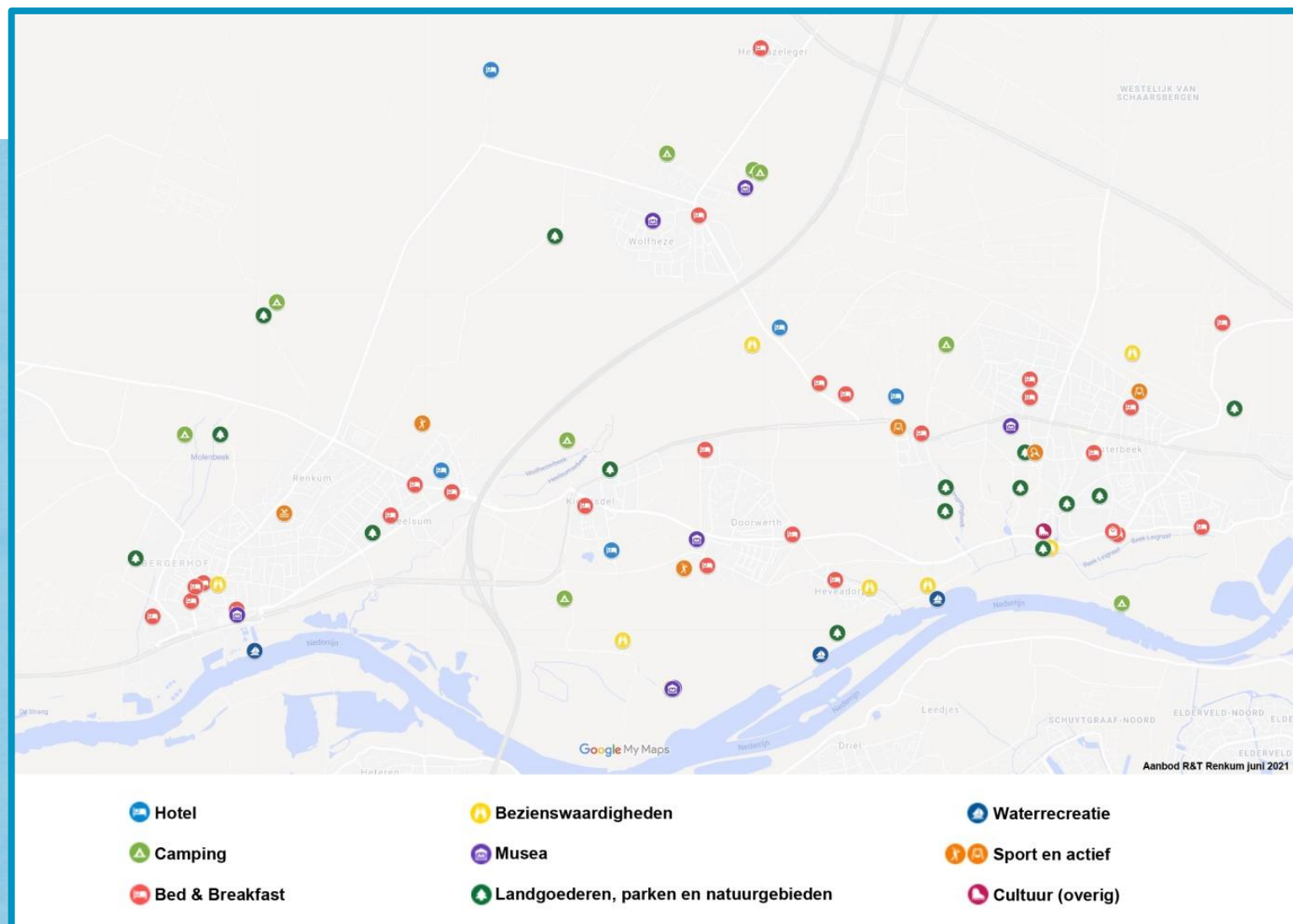
Dit is wat Renkum uniek en aantrekkelijk maakt!

Specifieke ligging • Uniek en divers landschap • Kunst en cultuurhistorie • Erfgoed – Gelders Arcadië • WOII historie - Airborne

2.2 Het toeristisch recreatief aanbod in Renkum

Renkum kent een zeer divers en goed verspreid aanbod van overnachtingsmogelijkheden en dagrecreatie. In onderstaande kaart is het aanbod in onze gemeente weergegeven.

Overnachtingslocaties

Voor toeristen en de zakelijke markt is er keuze uit verschillende overnachtingslocaties in onze gemeente. Deze overnachtingsmogelijkheden zijn opgenomen in bestemmingsplannen. Daarnaast worden via verschillende platformen ook particuliere woonruimten aangeboden aan toeristen en recreanten. Op dit moment is niet bekend om welke aantallen dit gaat, maar dit willen we graag inzichtelijk gaan maken.

Dagrecreatie

Naast de vele bezienswaardigheden, musea, landgoederen en natuurgebieden is er een divers netwerk van wandelroutes, fietsroutes, ruiterroutes en mountainbikeroutes aanwezig in en om onze gemeente.

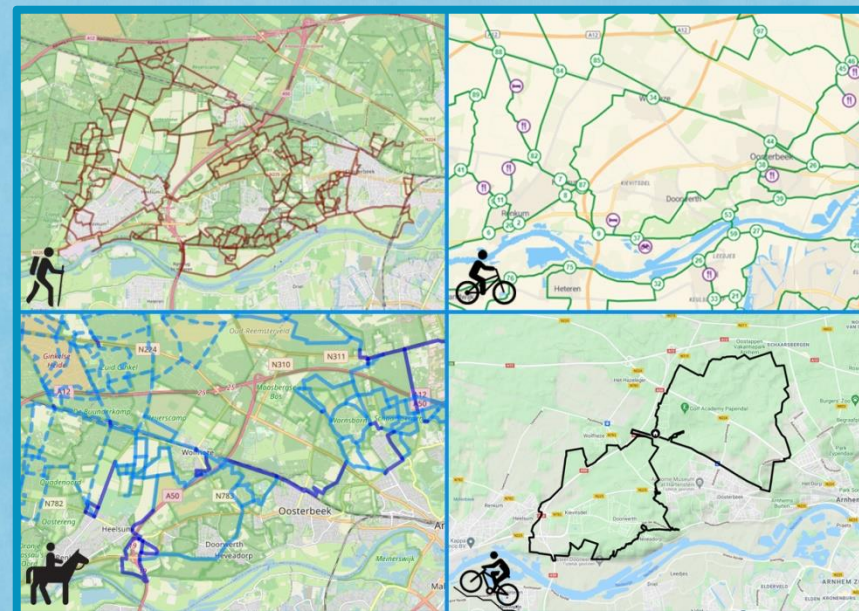
Zo zijn er ruim 130 kilometer aan bewegwijzerde wandelroutes binnen de gemeente. Uniek in de provincies Gelderland en Utrecht zijn de klompenpaden. Dit zijn wandelroutes die met name bedacht zijn en onderhouden worden door vrijwilligers. In onze gemeente liggen 5 klompenpaden waardoor een redelijk dekkend netwerk aan klompenpaden aanwezig is.

Fietsers kunnen gebruik maken van zowel thematische fietsroutes maar ook zelf hun routes samenstellen aan de hand van het fietsknooppuntensysteem.

Ook ruiters hebben de keuze uit verschillende routes binnen de gemeente. Voor mountainbikers is de gemeente zeer aantrekkelijk vanwege haar hoogteverschillen en bosrijke gebieden. Momenteel zijn er 2 aaneengesloten mountainbikeroutes in de gemeente.

Centra en (overige) horeca

Daarnaast zijn de centrumgebieden en de aanwezige horeca niet alleen erg belangrijk voor onze eigen inwoners, maar spelen ook een grote rol binnen de toeristisch- recreatieve sector.

Routes in Renkum

2.3 Het Leisure Profiel van Renkum

In opdracht van de gemeente is in 2019 een Benchmarkonderzoek Vrijtijdseconomie uitgevoerd². Hierin worden 3 soorten Leisure onderscheiden³:

- Slow Leisure: bewust genieten van de (natuurlijke) omgeving (o.a. wandelen, fietsen, funshoppen, spa)
- Experience Leisure: (toeschouwend) deelnemer in actieve beleving (o.a. bezoek aan pretpark, dierenpark, festival, bioscoop).
- Urban Leisure: cultureel en bourgondisch genieten (o.a. bezoek aan musea, galerie, theater, historische plaats, restaurants of terras).

In de gemeente Renkum worden met name Slow Leisure (57%) en Urban Leisure activiteiten (29%) ondernomen.

In de top vijf van ondernomen activiteiten staan alleen Slow Leisure activiteiten: natuurgebied bezoeken, wandelen (in natuur of stad), fietsen en funshoppen.

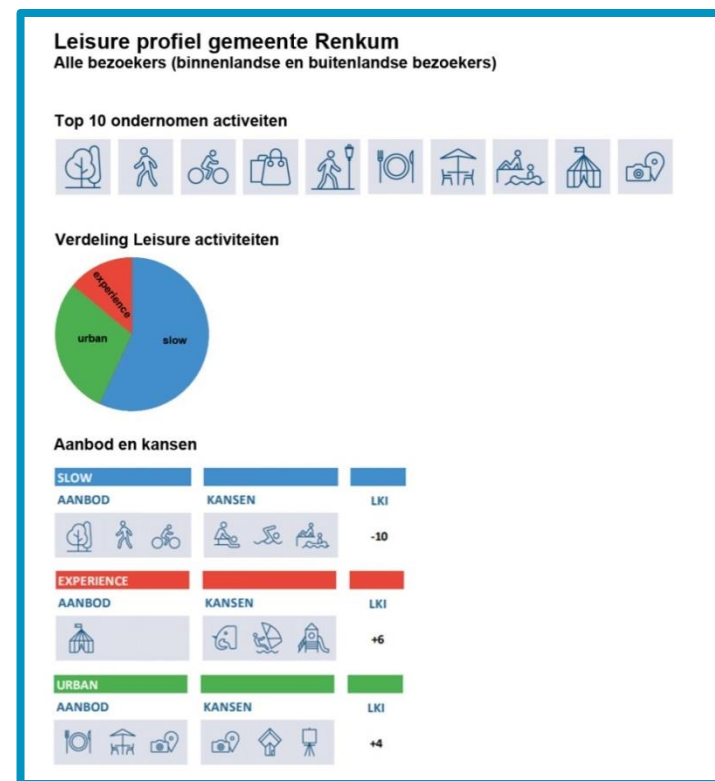
Slow Leisure is voldoende aanwezig om de huidige en potentiële bezoeker te bedienen. Toch zijn er ook binnen deze categorie nog kansen. (Potentiële) bezoekers aan onze gemeente geven aan meer behoefte te hebben aan het bezoeken van een spa/sauna/kuuroord, zwemmen en waterrecreatie. Wandelen, fietsen en het bezoeken van een natuurgebied zijn voldoende aanwezig.

Op het gebied van *Experience Leisure* is het bezoeken van een evenement/festival de meest ondernomen activiteit in onze gemeente en tevens de enige Experience Leisure activiteit in de top 10. Hier liggen nog kansen. Bezoeker geven aan (meer) behoefte te hebben aan het bezoeken van een dierenpark of een attractie. Ook is er behoefte aan het uitoefenen van watersporten.

² Benchmarkonderzoek Vrijtijdseconomie Gemeente Renkum, Dynamic Concepts, augustus 2019

³ Voor een uitgebreidere toelichting, zie bijlage X - BIJLAGE TOEVOEGEN!

Bij *Urban Leisure* vormen het bezoeken van een restaurant, op het terras zitten en bezienswaardigheden bekijken de meest ondernomen activiteiten en behoren tot de top 10 van alle ondernomen activiteiten. Ook in deze categorie zijn kansen: bezoekers geven aan (meer) behoefte te hebben aan het bezoeken van bezienswaardigheden, architectonische gebouwen en galeries/ateliers.

2.4 Doelgroepen

We kunnen globaal 3 verschillende doelgroepen onderscheiden:

- De lokale bevolking. Dit zijn onze eigen inwoners, maar ook inwoners uit aangrenzende gemeenten. Zij maken vooral gebruik van laagdrempelige recreatie, zoals wandelen, fietsen en sport- en spelactiviteiten. Ook maken ze gebruik van horeca en gaan ze naar evenementen in de gemeente of in de buurt.
- De dagbezoeker. Dit zijn toeristen die in de omgeving verblijven of mensen die binnen een uur rijden van Renkum wonen.
- De verblijfsbezoeker. Dit zijn bezoekers die meerdaags in onze gemeente verblijven en hier ook overnachten. Dit kunnen toeristische bezoekers zijn, maar ook de zakelijke markt.

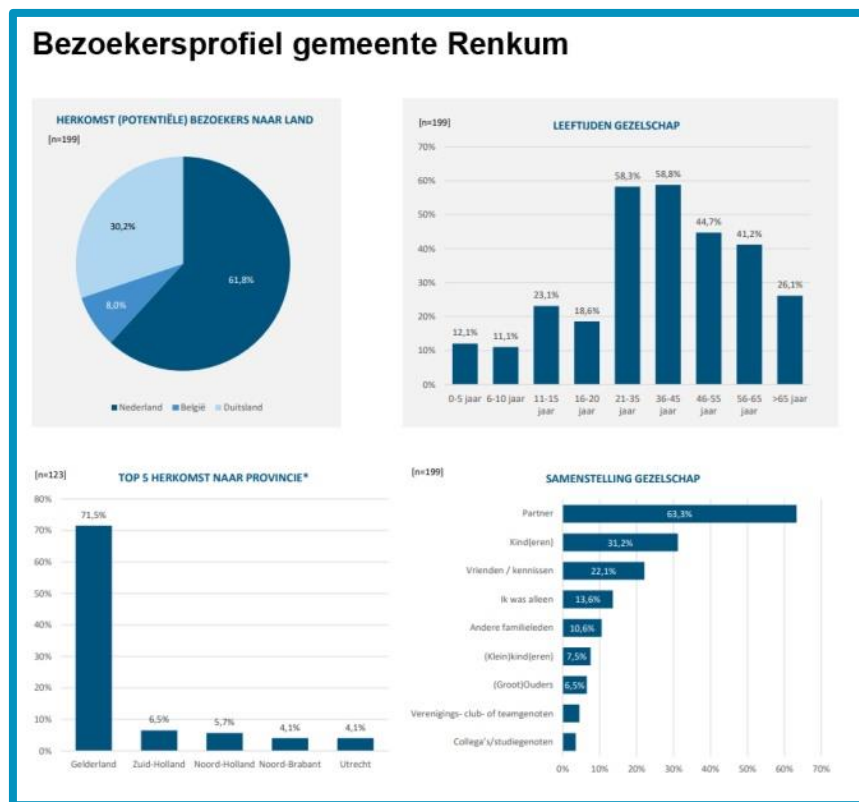
In het Benchmarkonderzoek Vrijtijdseconomie is het bezoekersprofiel van Renkum onderzocht.

Veruit het grootste deel van de bezoekers aan onze gemeente komt uit eigen land en met name uit de provincie Gelderland. Dit is vooral de lokale bevolking en de dagbezoeker.

Ook uit het westen van het land (m.n. Noord en Zuid-Holland) en de provincies Utrecht en Noord-Brabant komen veel bezoekers naar Renkum. Dit zijn zowel dagbezoekers als verblijfsbezoekers.

Van de buitenlandse bezoekers komt veruit het grootste deel uit Duitsland. Bijna een derde van alle bezoekers in Renkum is afkomstig uit Duitsland.

De leeftijdsgroepen 21-35 en 36-45 jaar zijn het meest vertegenwoordigd, gevolgd door de groep 46-55 jaar. Dit verklaart mogelijk ook het hoge aantal bezoekers dat met partner of met kind(eren) komt.

2.5 Het belang van recreatie en toerisme voor Renkum

Het belang van de recreatief-toeristische sector in de gemeente Renkum is groot.

In 2018⁴ ontvingen we bijna 1 miljoen bezoekers in de gemeente. Dit waren zowel toeristen, recreanten als zakelijke bezoekers.

Er vonden ca. 265.000 toeristische overnachtingen plaats in de verschillende hotels, campings en B&B's.

Tevens waren er 570.000 dagbezoeken. Het Airborne Museum, Kasteel Doorwerth en de Airborne Wandeltocht trokken samen ruim 225.000 bezoekers.

Directe economische belang

Het impactonderzoek vrijetijdseconomie¹ binnen de regio Arnhem Nijmegen geeft inzicht in de gemiddelde bestedingen per persoon per bezoek in de categorieën dagtoerisme (€62,27), verblijfstoerisme (€221,50) en zakelijk bezoek (€74,74). Buitenlandse bezoekers geven gemiddeld meer geld uit aan alle categorieën van toerisme dan Nederlandse bezoekers.

Het totaal aantal bestedingen in de toeristisch-recreatieve sector (incl. zakelijk bezoek) in de gemeente Renkum in 2018 was ca. 80 miljoen euro.

De sector was in 2018 goed voor ca. 1037 banen. Dit is 9,4% van de werkgelegenheid in de gemeente. Hiermee staat de sector in de Renkumse top 3 van sectoren met de meeste werkgelegenheid.

⁴ Voor deze visie maken we gebruik van de cijfers uit 2018 omdat dit als een representatief jaar gezien kan worden. In 2019 ontvingen we, vanwege 75 jaar herdenking WOII, veel meer bezoekers in onze gemeente. In 2020 zorgde Covid-19 juist voor een sterke daling van de bezoekersaantallen.

Recreatie en toerisme in cijfers

Gemeente Renkum, 2018

bijna 1 miljoen bezoekers

ca. 265.000 overnachtingen

ca. 570.000 dagbezoeken

ca. 80 miljoen bestedingen

ca. 1070 banen
9,4% vd werkgelegenheid

Impact

Naast het directe economische belang van de sector binnen de gemeente, is er ook een indirect economisch belang: de sector draagt namelijk ook bij aan bestedingen en werkgelegenheid in andere sectoren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan toeleveranciers aan de toeristische sector, dienstverleners, tankstations, fietsenmakers/-verhuur en detailhandel.

Een aantal lokale ondernemers vertellen in een korte film⁵ waarom de recreatief-toeristische sector ook voor hen van belang is.

Voor de regio Arnhem Nijmegen is de economische impact (zowel direct als indirect) van de sector middels een input-output model (IO model) in beeld gebracht. Het IO model gaat uit van de bestedingen van bezoekers in de vrijetijdseconomie. Op basis daarvan kan een berekening worden gemaakt van de toegevoegde waarde die de vrijetijdsector creëert in de lokale economie en de hoeveelheid werkgelegenheid die daarmee samenhangt.

Samengevat⁶ betekende dit voor de regio Arnhem Nijmegen in 2018:

- Elke euro die besteed wordt binnen de sector levert daarnaast €0,33 aan indirecte bestedingen op.
- Tevens draagt de sector indirect bij aan 2,9 % van de totale werkgelegenheid in de regio.

---

⁵ <https://youtu.be/u4ZslBPhYm0>

⁶ De €1,6 miljard directe bestedingen voortvloeiend uit toerisme en recreatie in de regio Arnhem Nijmegen zorgen voor een (indirecte) toegevoegde waarde van €535 miljoen aan de keten van sectoren. Daarnaast voegt het ook nog ruim 11 duizend banen toe aan de werkgelegenheid

Deze resultaten zijn niet direct te vertalen naar de gemeente Renkum omdat het IO model gericht is op de specifieke economische samenhang van de regio. De economische structuur van de gemeente is niet gelijk hieraan (de aanwezigheid en verdeling van sectoren en werkgelegenheid komt niet overeen met de regio). Desondanks geven de regionale uitkomsten een goede onderbouwing dat de economische impact van de sector veel verder reikt dan de directe bestedingen en werkgelegenheid.

Echter niet alleen op economisch gebied heeft de sector een grote impact in onze gemeente. Ze levert tevens een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid, doordat de sector een grote rol speelt bij het in stand houden en uitbreiden van verschillende voorzieningen in onze gemeente. Voorzieningen waar onze inwoners gebruik van maken en die het aantrekkelijk maken om in de gemeente Renkum te wonen, zoals recreatieve voorzieningen, detailhandel, horeca, de veerpontjes, evenementen en activiteiten.

Daarbij draagt recreatie en toerisme bij aan het versterken van de identiteit en het gevoel van trots onder inwoners. Toeristen kijken veelal door een andere bril dan inwoners die gewend zijn om in deze omgeving te wonen. Het maakt dat toeristen vaak opnieuw de ogen doen openen en laten zien wat voor moois de gemeente te bieden heeft.

3 Trends en ontwikkelingen

Toerisme en recreatie is een sector die continue aan verandering onderhevig is. Dé toerist of recreant bestaat niet. Bezoekers hebben verschillende interesses en wensen. Waar de ene bezoeker met name voor de rust en de natuur komt, komt een andere voor actie of cultuur. Daarbij wordt tijdens een verblijf juist vaak ook gezocht naar een goede afwisseling van activiteiten. Trends en ontwikkelingen in de vrijetijdssector volgen elkaar steeds sneller op. Een aantal hiervan zijn ook interessant voor onze gemeente om op in te spelen:

Vergrijzing

Onze maatschappij vergrijst snel. Dit zien we ook terug in ons eigen inwonerprofiel. De meeste ouderen hebben voldoende geld en vrije tijd en zijn daarmee een interessante doelgroep voor de sector. Om de sector toekomstbestendig te houden en onze gemeente als woongemeente interessant te houden voor de jongere generaties is het van belang om een breed aanbod te hebben van toeristisch-recreatieve voorzieningen en evenementen.

Mobiliteit neemt toe

Mensen worden steeds mobieler en reizen makkelijker dan voorheen. Een weekendje naar een Europese stad is geen uitzondering meer. De actieradius wordt vele malen groter. Dat geldt ook voor fietsers. Door het enorme succes van elektrische fietsen, gaan mensen vaker en verder een dagtocht maken. Ook gaan de fietsen vaker mee voor een korte vakantie in, met name, eigen land. Onze gemeente met de vele hoogteverschillen wordt ook toegankelijker voor fietsers dankzij de komst van de e-bike. Gemeentegrenzen vervagen hierdoor nog sterker en het aanbod in de

totale regio wordt steeds belangrijker. De behoefte aan gemeentegrens-overschrijdende informatie neemt hierdoor toe.

Digitalisering en social media

Een goede digitale informatievoorziening is van belang voor zowel inwoner als bezoeker. Het oriënteren op, laten informeren, inspireren, plannen en boeken van uitjes en vakanties gebeurt veelal online. Ook na een bezoek speelt digitalisering een grote rol. Mensen delen hun ervaringen steeds meer via social media kanalen en platformen, waardoor ze anderen weer kunnen informeren of inspireren. Daarnaast is er juist ook behoefte aan persoonlijk contact en is goed gastheerschap belangrijk voor de waardering van bezoekers en inwoners.

Beleving

Steeds meer mensen zijn op zoek naar authentieke reiservaringen. Beleving, relevantie en ontmoeten staan hierbij centraal. Men wil betrokken en geïnspireerd worden en (nieuwe) ervaringen opdoen. De belevingseconomie wordt steeds belangrijker. Dit vraagt om een omslag van producten naar belevenissen en van informatie naar inspiratie. Thematisering speelt hierbij een belangrijke rol.

Mindfulness

We leven in een stressvolle maatschappij. De roep om rust, ontspanning en mindfulness is in de afgelopen jaren alleen maar toegenomen. Natuurbeleving en andere vormen van slow leisure zijn zeer geliefd.

Duurzaamheid en professionaliteit

De keuzemogelijkheden worden steeds groter voor toeristen en recreanten. Men wordt steeds kritischer en verwacht kwaliteit. Daarbij ontstaat steeds meer behoefte aan ecologische en duurzame producten en diensten. Er is een toenemend bewustzijn van de impact van recreatie en toerisme op natuur en klimaat. Dit heeft invloed op de keuzes die bezoekers en inwoners maken. Maatschappelijk ondernemen wordt steeds belangrijker. Voor de toekomstbestendigheid is het van belang dat ondernemers hierop inspelen.

Zakelijke markt en Bleisure

Voor de Covid-19 pandemie was er een groei in de zakelijke markt (MICE)⁷. Met name hotels richten zich steeds meer op de zakelijke markt door het aanbieden van vergaderlocaties, congresmogelijkheden of flexibele werkplekken. Ook B&B's ontvangen veel zakelijke gasten. Verblijfslocaties in een inspirerende en natuurlijke omgeving hebben een grotere aantrekkingskracht op de zakelijke markt. Daarbij wordt Bleisure steeds populairder. Hierbij worden zakenreizen (business travel) steeds meer gecombineerd met vakantie (Leisure).

---

⁷ MICE= Meetings, Incentives, Congressen en Events

4 SWOT-analyse

Op basis van de verschillende onderzoeken en gesprekken met stakeholders hebben we onderstaande SWOT-analyse opgesteld. Hierin staan de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen voor de vrijetijdssector in onze gemeente benoemd.

<u>Sterkte</u> - Specifieke en centrale ligging - Een uniek en divers landschap met veel natuur - Ruim aanbod aan verschillende route's - Cultuurhistorie, kunst en erfgoed - Ruim aanbod aan verblijfaccommodaties - Twee grote dagrecreatieve trekkers (Airbornemuseum en Kasteel Doorwerth/ Museum Veluwezoom) en de jaarlijkse Airborne wandeltocht - Goede samenwerking met Toeristisch Platform Lage Veluwe en andere ondernemersverenigingen - Goede samenwerking binnen Veluwe en Groene Metropoolregio	<u>Zwakte</u> - (Digitale) informatievoorzieningen op lokaal en subregionaal niveau nog niet op orde - Informatievoorziening nog niet overal gericht op de buitenlandse gast (Duits, Engels) - Geen duidelijke identiteit, trots ontbreekt vaak - Gebrek aan ruimte voor uitbreiding - Beperkt (avontuurlijk en vernieuwend) recreatieaanbod voor jongeren - Matige kwaliteit MTB-routes en ruiter- en menroutes - Beperkte waterrecreatiemogelijkheden
<u>Kans</u> - Beleefbaar maken van de bestaande kwaliteiten/aantrekkingskrachten - Evenementen voor alle doelgroepen - Uitbreiding van kwalitatief aanbod aan dagrecreatie, m.n. actief / wellness - Unieke en duurzame vormen van verblijfsaccommodaties - Duurzaamheid en maatschappelijk ondernemen stimuleren - Vergroten betrokkenheid inwoners bij toerisme - Groeiende behoefte aan korte vakanties - Groeiende zakelijke markt, Bleisure - Toename buitenlandse gasten, m.n. uit Duitsland en België - Onderlinge samenwerking tussen ondernemers verder uitbreiden - Verbeteren routestructuren - Toenemend belang internet en digitalisering	<u>Bedreiging</u> - Veranderd koopgedrag van inwoners en toename leegstand in kernen - Toenemende drukte in natuurgebieden - Tekort aan financiële middelen (gemeente en natuurorganisaties) - Wet- en regelgeving beperkt groeimogelijkheden en nieuwe ontwikkelingen - Krapte op de arbeidsmarkt

5 Wat willen we bereiken?

Voorgaande hoofdstukken hebben aangetoond dat toerisme en recreatie allang geen doel op zich meer is, maar steeds meer een middel is voor iets waar onze eigen inwoners beter van worden. Door toerisme en recreatie worden o.a. verschillende voorzieningen in onze gemeente in stand gehouden, is er meer diversiteit in werkgelegenheid, neemt de leefbaarheid toe en wordt de identiteit van onze gemeente en (sub)regio bevorderd.

Toerisme en recreatie biedt daardoor heel veel kansen voor onze inwoners en ondernemers. Die kansen willen we benutten!

Om te voorkomen dat toerisme geen bedreiging wordt, zoals op verschillende plekken in Nederland in de afgelopen jaren het geval is, willen we een gepaste en duurzame groei van toerisme en recreatie in onze gemeente bevorderen. We maken hierbij gebruik van de kwaliteiten die we hebben.

We willen kwalitatief en duurzaam toerisme en recreatie in de gemeente Renkum.

We streven naar een gepaste groei van de vrijetijdseconomie waarbij er een goede balans is tussen recreatie/ toerisme, natuur en leefbaarheid.

Dit houdt in dat recreatief-toeristische ontwikkelingen moeten passen bij het profiel van Renkum en de identiteit van onze gemeente versterken. Er moet een goede balans zijn met de leefomgeving en ontwikkelingen moeten van toegevoegde waarde zijn voor onze inwoners en ondernemers.

KWALITATIEF EN DUURZAAM TOERISME EN RECREATIE

- ➔ Vergroten van de leefbaarheid en betrokkenheid van inwoners
- ➔ Een hogere toegevoegde waarde per bezoeker
- ➔ Een groter en diverser banenaanbod
- ➔ Natuurbehoud/-verbetering en duurzaamheid
- ➔ Benutten van onze kwaliteiten (en meer verbindingen tussen de sectoren)
- ➔ Een gastvrije sector

Bij duurzaam toerisme en recreatie hebben we aandacht voor natuur, milieu, cultuur en leefomgeving en zorgen we dat toekomstige generaties ook als recreant en toerist kunnen blijven genieten van het moois dat onze gemeente te bieden heeft. We willen de authentieke waarden behouden. Daarbij moeten onze inwoners en ondernemers economisch belang hebben van recreatie en toerisme in onze gemeente en regio. Er dient een goede balans te zijn tussen de 3 P's: People, Planet & Profit.

Daarbij gaat kwaliteit voor kwantiteit.

PEOPLE, PLANET, PROFIT

People: De sociaal-culturele belangen van de lokale bevolking.

De lokale bevolking is onderdeel van de bestemming. Zij dienen betrokken te worden bij ontwikkelingen en geen negatieve gevolgen te ervaren van bezoekers. Cultuur en tradities dienen in stand te worden gehouden

Planet: Het milieu en de natuur.

Door de juiste maatregelen te nemen moeten natuur en klimaat moeten zo veel mogelijk beschermd worden.

Profit: De economische belangen voor de lokale bevolking. Recreatie en toerisme dient een langdurige bijdrage te leveren aan de lokale welvaart en werkgelegenheid.

Vergroten van de leefbaarheid en betrokkenheid van inwoners

We willen de leefbaarheid van onze inwoners vergroten of optimaliseren. Dit betekent voldoende aanbod aan recreatieve voorzieningen voor onze eigen inwoners, maar ook behoud van andere voorzieningen, zoals detailhandel, horeca en dienstverleners. Door goede recreatieve voorzieningen is onze gemeente ook aantrekkelijker voor bezoekers, die vervolgens weer een bijdrage leveren aan het in stand houden van andere voorzieningen. Inwoners beseffen vaak niet dat toerisme een belangrijke bijdrage levert aan hun eigen leefomgeving. Door de betrokkenheid van inwoners te vergroten, vergroot je o.a. de draagkracht voor toerisme onder inwoners en ontstaat meer trots op de eigen woonomgeving. Inwoners dragen bij aan het uitragen van de identiteit en verspreiding van kennis en verhalen over het gebied. Zij zijn een belangrijke ambassadeur voor de gemeente.

Hierdoor neemt de belevingswaarde toe voor de toerist, maar ontstaat ook meer begrip voor de omgeving en de wijze waarop hiermee moet worden omgegaan.

Een hogere toegevoegde waarde per bezoeker

Naar verwachting zal de voorspelde groei aan bezoekers in Nederland in de komende jaren ook in Renkum merkbaar zijn, wat een impuls oplevert voor de vrijetijdseconomie in onze gemeente. We willen echter met name gaan inzetten op een hogere toegevoegde waarde per bezoeker. Door langer in onze gemeente te verblijven, zal dezelfde bezoeker meer besteden. Een grotere spreiding van bezoekers over de gemeente en regio draagt bij aan een goede balans en spreiding van de waarde van toerisme. Daarbij vergroot dit ook de kans op herhaalbezoek, doordat mensen meer van de omgeving willen zien. Ook spreiding over de seizoenen draagt bij aan een goede balans en toename van de vrijetijdsbestedingen. Dit kunnen we bereiken door een jaarrond aanbod te hebben van verblijfsaccommodaties, attracties, bezienswaardigheden en evenementen.

Een groter en diverser banenaanbod

De toeristische sector is een belangrijke werkgever. Daarnaast ontstaat er door toename van het toerisme ook meer indirecte werkgelegenheid. Het creëren van een groter en diverser banenaanbod in onze gemeente is van belang voor onze inwoners en vergroot de aantrekkelijkheid van onze gemeente als woongemeente.

Natuur- en milieubehoud en verbetering

We willen een duurzame aantrekkelijke omgeving. Natuurbehoud is uitgangspunt en natuurverbetering het streven. We willen blijven genieten van de mooie natuur in onze gemeente.

De toeristisch-recreatieve sector legt ook druk op het milieu. Zo heeft reizen impact op de luchtvervuiling, neemt de productie van afval toe en draagt de sector bij aan toenemende waterschaarste. Klimaatveranderingen hebben vervolgens ook weer invloed op de behoefte van inwoners en bezoekers. Zo zal bijv. een toenemende hittestress in de stedelijke omgeving leiden tot een grotere behoefte aan natuur- en waterrecreatie. We willen de ecologische voetafdruk van recreatie en toerisme in Renkum zo klein mogelijk houden.

Recreatief toeristische ontwikkelingen moeten passen binnen onze natuur-en duurzaamheidsdoelstellingen.

Benutten van onze kwaliteiten (en meer verbindingen tussen de sectoren)

We richten ons op de kwaliteiten die al aanwezig zijn in onze gemeente. Een uniek landschap, natuur, cultuur(historie), erfgoed en kunst bieden voldoende mogelijkheden. Door meer verbindingen te leggen tussen de verschillende sectoren kunnen we onze kwaliteiten beter beleefbaar maken en verder versterken. Dit is positief voor toeristen, die juist behoefte hebben aan authenticiteit, uniciteit en inspiratie, maar heeft ook een positief effect op de andere sectoren omdat het bezoekerspotentieel hierdoor toeneemt. Informatie, educatie en inspiratie bereikt zo een veel grotere doelgroep. Ook vergroot dit de aantrekkelijkheid als woongemeente.

Een gastvrije sector

Gastvrijheid is niet alleen de basis van een aantrekkelijke bestemming, maar draagt ook bij aan een prettige leefomgeving voor inwoners. Gastvrijheid is een breed begrip. Ondernemers en inwoners spelen een belangrijke rol hierin door een gastvrij onthaal, klantvriendelijkheid of het delen van verhalen. Ook fysieke onderdelen zijn van belang voor een goede gastvrijheid. Hierbij kan gedacht worden aan goede bewegwijzering, aanwezigheid van bankjes en prullenbakken en goede informatievoorziening. Een juiste mix van kwalitatief aanbod, servicegerichtheid en persoonlijke benadering dragen bij aan een optimale gastvrijheidsbeleving voor bezoekers én inwoners.

6 Hoe willen we dat bereiken?

De rol van de gemeente is in de afgelopen jaren veranderd. Samenwerking met andere partijen en een goede participatie is essentieel. De gemeente is o.a. verantwoordelijk voor de openbare ruimte, infrastructuur en algemene voorzieningen en voor het bewaken van de balans tussen recreatie en toerisme en andere sectoren. Afhankelijk van de situatie is de rol van de gemeente: aanjagen, faciliteren en/of financieren. In de afgelopen jaren hebben we een goede inventarisatie gemaakt van de sector in onze gemeente en zijn we gestart met de basis op orde brengen. In de komende jaren willen we hiermee verder en uitvoering gaan geven aan andere acties die bijdragen aan kwalitatief en duurzaam toerisme en recreatie in onze gemeente. Dit is een grote uitdaging: het vraagt veel inzet, een goede samenwerking en ook financiële middelen. Dit hoofdstuk bevat vele acties om onze doelstellingen te bereiken. Uitvoering en planning van deze activiteiten is uiteraard afhankelijk van beschikbare capaciteit en middelen.

6.1 Samenwerking

Samenwerking is essentieel. Als gemeente kunnen we dit niet alleen bereiken. We werken daarom samen met ondernemers, inwoners, overheden, terreineigenaren, stichtingen en vele ander partijen én met andere disciplines waardoor we elkaar versterken.

(Sub)regionale samenwerking

In hoofdstuk 1 zijn we ingegaan op de samenwerking op (sub)regionaal gebied. Hierbij speelt ook de samenwerking met de provincie een belangrijke rol.

De provincie gaat bij voorkeur met (sub)regio's in gesprek op het gebied van recreatie en toerisme en niet met individuele gemeenten. De recreant en toerist kent geen gemeentegrenzen en om op grotere schaal de goede impuls te geven aan recreatie en toerisme, moet je over de gemeentegrenzen heen kijken.

We werken, op het gebied van recreatie en toerisme, nauw samen met:

- *Veluwe alliantie*
- *Groene Metropoolregio*
- *Veluwezoom*

Dankzij deze samenwerking kunnen we uitdagingen op een hoger niveau en grotere schaal oppakken en komen we veelal in aanmerking voor subsidies of cofinanciering van provincie en rijk. Deze (sub) regionale samenwerking maakt activiteiten en ontwikkelingen mogelijk die op lokaal niveau niet gerealiseerd zouden kunnen worden. Ons uitgangspunt is dan ook: waar mogelijk pakken we zoveel mogelijk (sub)regionaal op.

veluweop1

GROENE
METROPOOL
REGIO ARNHEM
NIJMEGEN

Toeristisch Platform

Lage Veluwe

Lokale samenwerking

Zonder onze spelers in veld: onze ondernemers en inwoners, zouden we niet zo'n aantrekkelijke gemeente zijn voor bezoekers en inwoners.

Toeristisch Platform Lage Veluwe

Sinds een aantal jaren is het Toeristisch Platform Lage Veluwe (TPLV) een feit. TPLV bestaat uit een aantal enthousiaste ondernemers/inwoners die initiatieven en belanghebbenden bij elkaar brengen om gezamenlijk een positieve impuls te geven aan het toerisme in de gemeente Renkum en omgeving. TPLV heeft een zeer grote achterban van toeristisch-recreatieve ondernemers. Ze verbindt ondernemers en werkt samen met de gemeente, met als doel om de gastvrijheid naar een hoger niveau te tillen door concrete verbeteringen door te voeren. Er vindt structureel overleg plaats tussen het platform en de gemeente. Jaarlijks worden

thematische en netwerkbijeenkomsten georganiseerd waarbij gemeente en ondernemers met elkaar in gesprek gaan.

TPLV neemt ook deel aan het subregionale platformoverleg waarin toeristische platformen uit de andere Veluwezoomgemeente vertegenwoordigd zijn.

Economisch platform

Het economisch platform is een aantal jaren geleden opgericht. Hieraan nemen gemeente en verschillende ondernemersverenigingen uit de gemeente deel. Er vindt structureel overleg plaats. Toerisme en recreatie staat ook hier op de agenda. Het economisch platform wil de samenwerking tussen de toeristische sector en lokale winkeliers promoten om elkaar te versterken.

Inwoners

Onze inwoners spelen een belangrijke rol bij recreatie en toerisme. Allereerst zijn zij een belangrijke doelgroep als recreant in onze gemeente. Goede recreatiemogelijkheden dragen bij aan een prettig woonklimaat. We horen graag van onze inwoners wat ze vinden van de recreatiemogelijkheden en het toerisme en waar behoefte aan is. In gesprekken met inwoners worden deze onderwerpen vaak meegenomen. De uitkomsten hiervan hebben we meegenomen in deze visie. Daarnaast spelen inwoners een belangrijk rol in het gastheerschap voor andere bezoekers. Zij zijn ambassadeur voor onze gemeente. Het uitdragen van de identiteit van de gemeente of de verschillende dorpen, de trots op de omgeving en historie, het beleefbaar maken van het gebied, kan alleen met onze inwoners.

Samenwerking met andere partijen

Vanwege het brede raakvlak dat de sector heeft met andere sectoren, gaat onze samenwerking verder dan alleen met partijen binnen de sector. Binnen de sector speelt *Toerisme Veluwe Arnhem (TVAN)* een grote rol. TVAN is gespecialiseerd in destiniatiemanagement, -ontwikkeling en -marketing. Zij zijn er zowel voor de Veluwe als voor de Regio Arnhem Nijmegen.

Daarnaast werken we nauw samen met andere partijen die een belangrijke rol spelen bij advisering en uitvoering⁸. Door deze samenwerking creëren we samenhang, wegen we verschillende belangen af, stimuleren we natuurbehoud en -verbetering, leggen we verbanden en versterken we elkaar. Toerisme en recreatie wordt ook in andere sectoren ingezet om ook doelstellingen op andere gebieden mogelijk te maken.

---

⁸ Voorbeelden hiervan zijn: Routebureau Veluwe, Gelders Landschap en Kastelen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Uiterwaarde, Gelders Genootschap, etc.

6.2. Fysieke Infrastructuur

De fysieke infrastructuur is onderdeel van de basis op orde.

Fietsroutes

Naast vele thematische fietsroutes die in of door onze gemeente lopen, is het fietsknooppuntensysteem al jaren een fenomeen in onze gemeente en de provincie Gelderland. Door de verschillende bewegwijzerde knooppunten kunnen fietsers makkelijk hun eigen route uitstippelen en rijden. De komende jaren zetten we vooral in op het gezamenlijke onderhoud en beheer van het fietsroutenetwerk.

Wandelroutes

Om de mogelijkheden voor wandelaars te vergroten en het aantal bordjes en stickers te verminderen, zijn we binnen de Veluwezoom gestart met de aanleg van een wandelnetwerk. Dit systeem lijkt enigszins op het fietsknooppuntensysteem en geeft wandelaars de mogelijkheid om zelf routes samen te stellen of thematische routes aan elkaar te verknopen. De thematische routes blijven bewegwijzerd maar worden op veel plekken gebundeld op paaltjes, waardoor er meer eenheid, duidelijkheid en keuzemogelijkheid ontstaat.

MTB routes

In 2019 waren er ongeveer 320.000 mountainbikers in Nederland die minimaal één maal per maand mountainbiken. Bijna de helft van de mountainbikers schijnt de locatiekeuze voor weekendjes uit en vakanties mede te laten hangen van de mountainbikemogelijkheden in die omgeving. Ze leveren een forse bijdrage aan de bestedingen binnen de sector en zijn een interessante toeristische doelgroep voor de vrijetijdseconomie.

Op dit moment zijn er 2 officiële MTB routes in onze gemeente. Hier valt nog een kwaliteitsslag te behalen. Veel mountainbikers kijken nu af van

de route omdat ze zelf een meer uitdagende route willen rijden. Dit heeft gevolgen voor natuur en andere bezoekers. Op de Veluwe wordt gewerkt aan een mountainbikeroutenetwerk. Hiermee worden de mountainbikemogelijkheden voor recreanten en toeristen vergroot, waardoor het aantrekkelijker wordt voor mountainbikers om een bezoek te brengen aan onze regio. Daarnaast is aangetoond dat mountainbikers veel beter op de route blijven als deze interessant voor ze is. Een goed aangelegd routenetwerk draagt dus ook bij aan goede regulering en natuurbehoud en beschermt het unieke stuwwallandschap. We willen in Renkum een duurzaam (New Skool)⁹ routenetwerk creëren, waarbij we aansluiten op het grotere Veluwenetwerk.

Ruiterroutes

Onlangs is, als pilot, het nieuwe ruiter- en mennetwerk tussen Renkum, Ede en Wageningen geopend. Een deel van dit netwerk ligt in onze gemeente. Het totale netwerk omvat zo'n 200 km aan ruiter- en menroutes, inclusief een aanrijroute naar het Nationale Park de Hoge Veluwe. Er zijn goede startlocaties, met voldoende parkeerruimte voor auto's en trailers en paardvriendelijke horecagelegenheden, waaronder verschillende overnachtingsmogelijkheden voor ruiters met paard die meerdere dagen willen verblijven. Onze regio is daardoor uitermate geschikt om tochten van één of meerdere dagen te maken. Ook op andere delen van de Veluwe worden ruiter- en mennetwerken aangelegd, waardoor er steeds meer mogelijkheden zijn voor paardeneigenaren en –liefhebbers en er meer spreiding kan plaatsvinden. In onze gemeente zijn veel ruiter- en menroutes nog van onvoldoende kwaliteit. Wij streven ernaar om hier de komende jaren een verbeterslag in aan te brengen.

---

⁹ Duurzame New Skool mountainbikeroute worden o.a. gekarakteriseerd door het minimaliseren van overlast voor andere bezoekers, schade aan en verstoring van bodem, aardkundige waarden, erfgoed en flora. Het betreft een netwerk van kleinere routes, waardoor de mogelijkheden om te variëren toenemen en de druk over een groter gebied wordt verspreid.

Ontvangstlocaties

We willen onze bezoekers gastvrij kunnen ontvangen op plekken die wij hiervoor het meest geschikt vinden. Door goede ontvangstlocaties aan te leggen, waar voldoende parkeerruimte is, informatie te verkrijgen is en goede bewegwijzering is naar de verschillende routes, verminderen we de overlast in andere (natuur)gebieden. Op de Veluwe zijn al veel ontvangstlocaties gerealiseerd. We kennen hierin 3 verschillende gradaties: van een Veluwe Transferium met o.a. een bezoekerscentrum en horeca, naar een Veluwe-TOP met horeca (in de nabijheid) tot een P-Veluwe met een beperkter aantal parkeerplaatsen en Veluwe informatiepanelen. De ontvangstlocaties worden via toeristische en lokale marketing onder de aandacht gebracht bij toeristen en dagrecreanten. Ze zijn relevant voor de Veluwe als toeristisch gebied, bijvoorbeeld om de bezoeker welkom te heten op de Veluwe, in de ondersteuning van de recreatiezonering en als startlocatie van een Veluws routesysteem. Hiermee willen we voorkomen dat bezoekers zelf op zoek gaan naar plekken om hun activiteit te starten, met mogelijke overlast voor bewoners en schade aan de natuur.

In onze gemeente hebben we twee P-Veluwe locaties. Het aantal parkeerplaatsen is hier beperkt. We merken dat bezoekers nu parkeren op plekken die niet altijd even wenselijk zijn. We zijn aan het onderzoeken welke locaties in onze gemeente geschikt zijn als ontvangstlocatie in de vorm van een Veluwe-TOP of P-Veluwe. Uitgangspunt hierbij is het verminderen van overlast voor inwoners, recreatiezonering en een goede aansluiting op de verschillende routestructuren. Waar mogelijk moeten ze een meerwaarde zijn voor het lokale bedrijfsleven en bijdragen aan een duurzamere vorm van vervoer.

6.3. Bebording

Toeristisch bewegwijzeringsysteem

Sinds twee jaar hebben we ook in Renkum het welbekende bruine toeristische bewegwijzeringsysteem. Waar er voorheen nog een redelijke willekeur aan bebording was, is er nu een eenduidig en herkenbaar systeem. Een groot aantal ondernemers heeft deelgenomen aan de eerste tranche. Bezoekers aan onze gemeente vinden nu nog eenvoudiger de betreffende ondernemer, maar worden door deze borden ook geattendeerd op andere interessante locaties.

We starten met een tweede tranche, waarbij we nieuwe ondernemers of ondernemers die aan de eerste tranche niet hebben deelgenomen de mogelijkheid geven om aan te sluiten. Ook de centra van de dorpen worden hierbij betrokken.

Veluwestijl bebording

Vanuit de Veluwe-op-1 willen we de bezoekers van de Veluwe op een meer eenduidige manier welkom heten en de weg wijzen. We willen een samenhangende Veluwestijl voor recreatieve bebording, inclusief de bewegwijzering van de routesystemen, met als basis de al bekende VisitVeluwe-stijl. Inmiddels zijn de eerste pilots gestart. In Renkum hebben we onlangs het Veluwestijl welkom bord geplaatst langs de N225 vanuit Wageningen. De wens is om in de komende jaren de bestaande borden te saneren en waar nodig te vervangen door borden in de nieuwe stijl. Ook hierbij geldt: minder verrommeling, meer eenheid en duidelijkheid.

6.4 Digitale infrastructuur, informatievoorziening en marketing

Een (potentiele) bezoeker maakt op verschillende momenten gebruik van (digitale) informatie. Maar ook onze inwoners en mensen uit de directe omgeving maken hier gebruik van. Een goede informatievoorziening draagt bij aan een positieve customer journey. Vooraf moet voldoende (interessante) informatie te krijgen zijn om te kiezen voor een bezoek aan onze gemeente. Ook tijdens het verblijf moet het eenvoudig zijn om het aanbod te bekijken, informatie te krijgen en keuzes hierin te maken.

TVAN

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen verzorgt de destiniatiemanagement, -ontwikkeling en -marketing in de Regio Arnhem Nijmegen en Veluwe. Zij werken voor en samen met gemeenten, provincie en ondernemers. Hierbij zetten ze ook in op duurzaam toerisme, waarbij ze bezoekers zoveel mogelijk willen spreiden over de regio's en de seizoenen. Ze zijn dankzij hun brede expertise een goed aanspreekpunt voor ondernemers, bezoekers en gemeenten. Er vindt regelmatig overleg plaats tussen TVAN en de gemeente en zij sluiten structureel aan bij de overleggen met TPLV en gemeente. We zijn, samen met de Veluwezoomgemeenten, in gesprek met TVAN om te kijken hoe we nog meer voordeel kunnen halen uit deze samenwerking.

Toeristische website

Binnen de regionale marketing is een goed gepositioneerde lokale informatievoorziening en toeristische website van uiterst belang, zowel voor de toerist, recreant als de (recreatieve) ondernemers. Hiermee centraliseren wij het totale recreatieve en culturele aanbod op detailniveau en brengen we het lokale aanbod beter onder de aandacht. We ambiëren een interactieve en dynamische website waarbij de toerist, inwoner en ondernemer wordt verleid te participeren door middel van reviews, chats, blogs en Instagram. Interessante items of evenementen kunnen hierdoor vervolgens eenvoudig worden ingezet voor regionale marketing. De website wordt geoptimaliseerd voor mobile- en touchscreen toepassingen en op termijn geïntegreerd met de fysieke infrastructuur door middel van QR codes en informatieschermen.

CUSTOMER JOURNEY

De 5 fases van de customer journey/klantreis van een bezoeker. De voorbereiding bestaat uit het dromen over, het plannen van het bezoek en boeken van een verblijf of activiteit. Vervolgens het beleven van de reis of activiteit en tot slot het delen van de opgedane ervaring en van beelden via verschillende kanalen.

Instagram

De gemeente Renkum beheert vanuit team Toerisme en Recreatie het Instagramaccount 'VisitRenkum'. Wij willen ons hierop profileren als een unieke, gastvrije en prachtige gemeente waar je kunt genieten van kunst, cultuur en erfgoed middenin een diversiteit aan prachtige landschappen. Door inwoners, bezoekers en verschillende partijen uit te nodigen om hun foto's te delen via #visitrenkum, verbinden we inwoners met elkaar en met (potentiele) bezoekers en inspireren we volgers om een bezoek te brengen aan onze gemeente.

VVV kantoor

In het Airbornemuseum in Oosterbeek is het VVV kantoor gevestigd waar bezoekers terecht kunnen voor toeristisch-recreatieve informatie. Samen met de Veluwezoomgemeenten en TVAN onderzoeken we de komende tijd hoe we het VVV kantoor beter kunnen aansluiten bij de wensen van onze bezoekers en hoe we het gastheerschap naar een hoger niveau kunnen tillen.

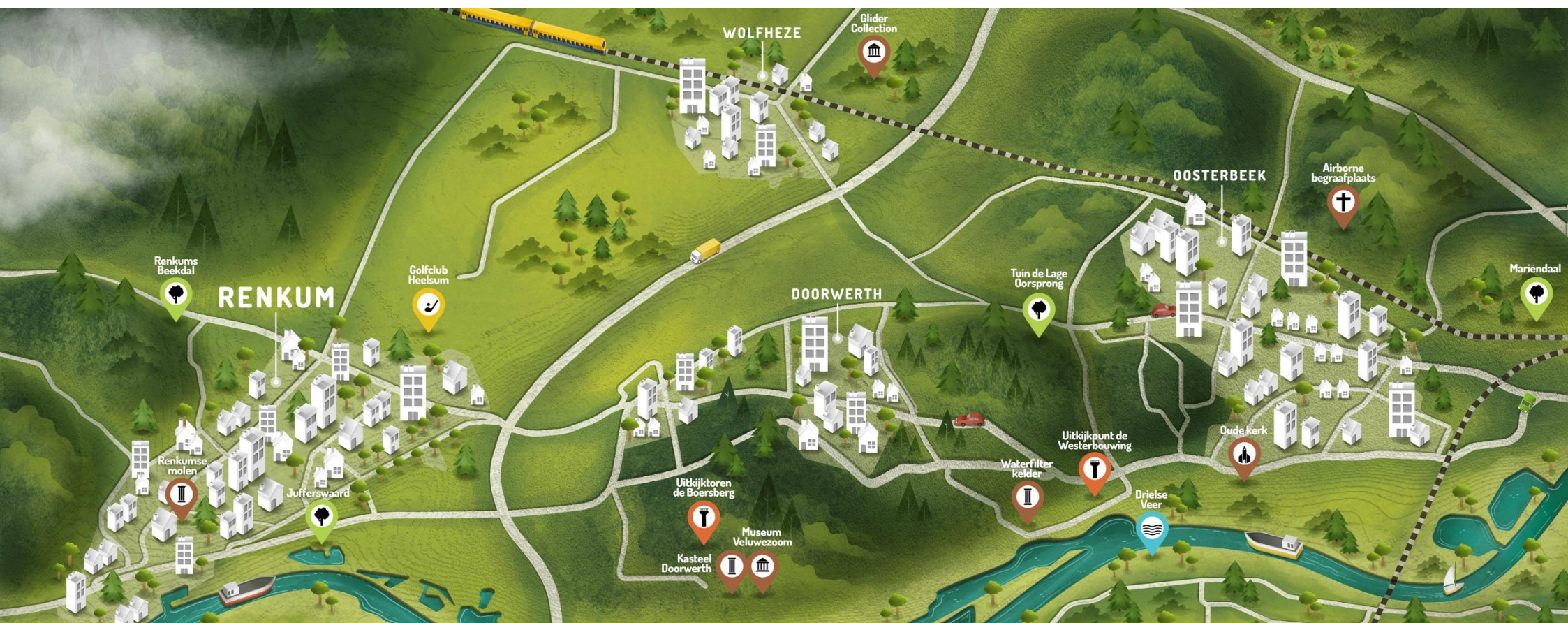

Kaarten

Vanuit TPLV kwam het idee om de unieke ligging van onze gemeente middels een 3D-kaart zichtbaar te maken. Zoals de welbekende skikaarten in de Alpengebieden, willen wij onze 'Dutch Mountains' in een kaart weergeven. Dit willen we combineren met een overzichtskaart met het toeristisch-recreatief aanbod in onze gemeente. De kaarten kunnen we gebruiken om potentiële bezoekers te interesseren om een bezoek te brengen aan onze gemeente en om aanwezige bezoekers kennis te laten maken met het ruime aanbod in onze gemeente. Hiervan profiteren onze ondernemers en willen we herhaalbezoek en langer verblijf stimuleren.

De Renkumse Highlights

We hebben een uitgebreid en gevarieerd aanbod aan recreatiemogelijkheden in onze gemeente. De winkel is goed gevuld, maar wat zetten we in de etalage? Waarmee trekken we bezoekers aan en welke highlights willen en mogen de meeste bezoekers niet missen? Door Renkumse highlights te promoten maken bezoekers kennis met het diverse aanbod in onze gemeente en kunnen we meerdere verhaallijnen onder de aandacht brengen. Daarnaast is er verdiepende of aanvullende informatie beschikbaar, zodat we ook kunnen laten zien wat er in de winkel staat. Per seizoen kan variatie worden aangebracht in de Renkumse highlights, waardoor we jaarrond passend aanbod promoten en meer spreiding en/of herhaalbezoek genereren.

6.5 Gastheerschap

Gastheerschap is een heel breed begrip en speelt een belangrijke rol in de customer journey van een bezoeker. Daarbij wordt veelal gedacht aan de kennis, kundigheid en klantvriendelijkheid van de gastheer van een overnachtingslocatie. Maar ook een ober in een restaurant, de schipper op het veerpont, de kassière in de supermarkt en de inwoner die in gesprek raakt met de bezoeker, maken onderdeel uit van het gastheerschap.

Lokaal gastheerschap

Wij willen het lokale gastheerschap naar een hoger niveau gaan tillen. Klantvriendelijkheid, helderheid en eenduidigheid zijn een vanzelfsprekend uitgangspunt, maar we kunnen ook veel meer gebruik maken van de lokale kennis die aanwezig is bij onze inwoners en ondernemers. Door ook jongere generaties hier meer bij te betrekken en deze kennis te delen met bezoekers wordt bijgedragen aan een unieke beleving en meerwaarde voor de inwoner en bezoeker. Daarbij kan hierdoor ook meer inzicht, begrip en betrokkenheid worden gecreëerd waardoor er meer respect voor de natuur, cultuur en leefomgeving ontstaat. Een mooi voorbeeld hiervan is het programma 'Gastheer van het Landschap'. Deze cursus wordt georganiseerd door IVN Gelderland op initiatief van de Stichting Renkums Beekdal met als doel dat ondernemers met hun opgedane kennis over het landschap en de natuur kunnen bezoekers kunnen inspireren en ons gebied op de kaart zet als aantrekkelijke en kwalitatieve bestemming.

Onze inwoners en ondernemers zijn ambassadeurs van onze gemeente. We willen samen met hen hiervoor een plan opstellen.

Huisstijl

Er is een grote hoeveelheid aan promotiemateriaal, routebeschrijvingen, informatiefolders e.d. aanwezig in onze gemeente en regio. TVAN hanteert een duidelijke huisstijl voor haar materialen, maar binnen onze gemeente zien we een grote diversiteit. We willen hierin meer eenheid creëren. Bezoekers kunnen hierdoor makkelijker herkennen wat er allemaal te doen en te zien is in onze gemeente. We hebben, samen met ondernemers, een toeristische huisstijl ontworpen voor Renkum die we willen gaan introduceren en implementeren. Met deze huisstijl willen we onze identiteit uitdragen en de gastvrijheid vergroten.

Hoge Nood

Nederland staat zeker niet bekend om haar goede openbare toiletvoorzieningen. Met name in kleinere steden en kernen is het lastig om een openbaar toilet te vinden en zijn mensen hiervoor veelal afhankelijk van de lokale horeca. Dit draagt niet bij aan de gastvrijheid, maar beperkt sommige inwoners ook in de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij; sommige mensen durven hierdoor niet (lang) van huis te gaan. We willen hier, samen met ondernemers, verandering in aanbrengen. Onlangs zijn we gestart met het verspreiden van 'Hoge Nood' stickers. Ondernemers die bereid zijn om bij hoge nood hun toilet beschikbaar te stellen, kunnen dit kenbaar maken door middel van een sticker op hun deur of raam. Tevens kunnen zij zich als locatie aanmelden via de Hoge Nood app. We hopen zo een goed alternatief te bieden voor openbare toiletruimten. Daarbij kan het extra bijdragen aan het lokale gastheerschap als bezoekers in gesprek komen met de lokale ondernemers.

6.6 Verblifsmogelijkheden

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven kent Renkum een gevarieerd aanbod aan overnachtingsmogelijkheden. We hebben in de afgelopen jaren m.n. een sterke groei gezien in het aantal B&B's in onze gemeente. Deze zijn grotendeels onderscheidend van elkaar en spelen hierdoor goed in op de verschillende wensen van bezoekers. Ook de verhuur van particuliere woonruimten wint aan populariteit.

Uitbreiding aanbod verblijfsaccommodaties

Een uitbreiding van het aanbod aan overnachtingsmogelijkheden in onze gemeente biedt weliswaar extra mogelijkheden voor het ontvangen van bezoekers, maar kan ook druk leggen op de ruimte, natuur en leefbaarheid. Nieuwe initiatieven dienen zorgvuldig te worden afgewogen. Waar mogelijk willen we uitbreiding van complementaire vormen van verblijfsaccommodatie(s) toestaan. Ook bijzondere vormen van verblijf die passen bij het karakter van Renkum kunnen van toegevoegde waarde zijn. Kwaliteit en duurzaamheid zijn het uitgangspunt. Daarbij dienen ze de toeristische en/of zakelijke markt te bedienen: verblijfsaccommodaties als tweede woning dragen niet bij aan onze toeristisch-recreatieve doelstellingen en zijn niet wenselijk.

Camperplaatsen

Het aantal campers in Nederland is in de afgelopen jaren explosief gegroeid. Steeds meer mensen gaan met de camper op pad en maken daardoor ook vaker (kortere) uitstapjes. Het beeld bestond dat campers weinig besteden en voor de vrijetijdseconomie niet van toegevoegde waarde zijn. Dit is echter niet correct. Uit onderzoek is gebleken dat zij gemiddeld per dag meer uitgeven dan de dagrecreant. In onze gemeente kunnen campers alleen op campings terecht. We willen de mogelijkheden voor campers vergroten en gaan onderzoeken op welke locaties en onder voorwaarden in onze gemeente camperplaatsen kunnen worden aangelegd.

Toeristische verhuur particuliere woonruimten

Steeds meer mensen bieden (een deel van) hun woning via platforms zoals Airbnb te huur aan voor de toeristische sector. Dit kan zowel voor- als nadelen hebben. In een krimpgebied kan het bijdragen aan het behoud van voorzieningen voor de eigen inwoners. Maar het kan ook overlast en vervreemding als gevolg hebben. Dit willen we in Renkum voorkomen. Daarbij willen we een gelijk speelveld creëren met de rest van de verblijfsaanbieders.

Recent is er landelijke wetgeving opgesteld¹⁰. Hierdoor hebben we in de gemeente Renkum ook de mogelijkheid gekregen om een registratieplicht in te stellen voor de verhuur van particuliere woonruimten. Dit geeft ons inzicht in waar en hoeveel woonruimten er worden aangeboden. Tevens kunnen we criteria opstellen aan deze vorm van verhuur en toeristenbelasting heffen.

Het invoeren van een registratieplicht moet opgenomen zijn in de huisvestingsverordening. Aangezien we een regionale huisvestingsverordening hebben, staat dit ook op de agenda van de Groene Metropoolregio en wordt dit meegenomen in de actualisatie van de huisvestingsverordening. Vervolgens gaan we hieraan lokale criteria verbinden.

Zakelijke markt

De zakelijke markt is in onze regio goed vertegenwoordigd. Ook hier liggen nog kansen voor onze gemeente. De meeste zakelijke gasten komen doordeweeks, terwijl toeristen met name in de weekenden en vakanties vertegenwoordigd zijn. Daarbij draagt de zakelijke bezoeker gemiddeld meer bij aan de vrijetijdseconomie dan de recreatieve bezoeker en toerist. De zakelijke markt is daarmee een goede aanvulling

op de toeristische markt. Zakelijk bezoek draagt ook weer bij aan een langer verblijf (Bleisure) of herhaalbezoek.

Onze regio is sterk op het gebied van food, health en energy. Dit trekt veel zakelijke bezoekers aan. Met name hotels richten zich steeds meer op de zakelijke markt. Hotels gelegen in een natuurrijke en inspirerende omgeving hebben veelal de voorkeur bij zakelijke bezoekers. Renkum heeft dankzij haar gunstige ligging binnen de regio's en de natuur hiermee een groot voordeel.

---

¹⁰ De wet 'toeristische verhuur woonruimte', vastgesteld najaar 2020

6.7 Dagrecreatie

Een goed gevarieerd aanbod aan dagrecreatie is van belang voor onze eigen inwoners en maakt het voor toeristen interessanter om tijdens hun verblijf activiteiten binnen onze gemeente te ondernemen of langer in onze gemeente te verblijven.

Waterrecreatie

Ondanks de mooie ligging aan de Nederrijn, zijn in Renkum weinig waterrecreatiemogelijkheden en is de beleving van de rivier nog redelijk beperkt. De Heveahaven biedt (seizoens)ligplaatsen aan en heeft ook enkele ligplaatsen voor passanten. Safarischip de Blauwe Bever organiseert verschillende educatieve en thematische vaartochten, vaak gecombineerd met wandeltochten lang de rivieroever. De aanleg van het Nederrijnse klompenpad, grotendeels gelegen in de uiterwaarden aan beide zijden van de Nederrijn, is een mooi voorbeeld hoe de rivier meer beleefbaar wordt. De beide veerpontjes leveren hier ook een zeer belangrijke bijdrage aan en zijn zowel voor lokale bewoners, forenzen als recreanten van belang.

In de zomermaanden wordt het Grindgat bij de Rosandepolder veelvuldig bezocht door lokale bewoners. Deze locatie is momenteel niet aangewezen als recreatiegebied en niet in eigendom van de gemeente. De voorzieningen zijn ontoereikend en de bereikbaarheid is slecht. Omwonenden ervaren overlast. Hier liggen duidelijk kansen voor gereguleerde waterrecreatie, mits een goede balans gevonden wordt tussen het recreëren, de bescherming van natuurwaarden en de leefbaarheid van omwonenden.

Inwoners en bezoekers geven aan behoefte te hebben aan meer waterrecreatie. We willen onderzoek doen naar de mogelijkheden van waterrecreatie in onze gemeente en de beleving van de rivier verder versterken.

Wellness

Er ontstaat steeds meer behoefte aan ontstressen, ontspannen en tot rust komen. Wellnesscentra e.d. ontbreken in onze gemeente. Uit het Leisure onderzoek (zie 2.3) blijkt dat hier nog kansen liggen.

We willen meedenken met mogelijke initiatieven vanuit de markt die hierop aansluiten én bijdragen aan onze bredere doelstellingen.

Evenementen

Evenementen zijn van belang voor de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze woonomgeving en trekken jaarlijks veel bezoekers naar onze gemeente. Alhoewel ze veelal dagbezoekers aantrekken, dragen ze ook bij aan de toeristische markt. Daarbij zijn ze van groot belang voor onze lokale detailhandel en horeca. Middels evenementen kunnen we ook onze lokale identiteit en kwaliteiten uitdragen door cross-overs met andere sectoren zoals kunst, cultuur en erfgoed. (Meerdaagse) evenementen, zoals bijvoorbeeld een festival, dragen zo direct bij aan

een prettige woonomgeving en de vrijetijdseconomie en zorgen voor langer verblijf, meer spreiding over de seizoenen en herhaalbezoek.

Standplaatsen

Middels ontvangstlocaties en goede routes willen we onze bezoekers ook een bezoek laten brengen aan onze centrumgebieden en aanwezige (verspreide) horecagelegenheden, ten behoeve van de lokale detailhandel en horeca.

Op sommige plekken in onze gemeente zijn de afstanden tussen de horecagelegenheden nog vrij groot. Seizoensgebonden standplaatsen bieden hierin een uitkomst. We gaan onderzoeken waar en onder welke voorwaarden we standplaatsen wenselijk achten. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de herziening van het standplaatsenbeleid.

6.8 Cross-overs met andere sectoren

Recreatie en toerisme staat niet op zichzelf, maar heeft juist veel raakvlakken met andere sectoren. Hierdoor wordt het voor bezoekers interessant om naar Renkum te komen, maar kan recreatie en toerisme ook een bijdrage leveren om andere opgaven te realiseren. Hieronder benoemen we een aantal van deze sectoren en onderdelen.

Economie

Lokale bedrijfsleven

Dat ons lokale bedrijfsleven profiteert van recreatie en toerisme en dat hierdoor voorzieningen behouden blijven of uitgebreid worden ten behoeve van onze eigen inwoners en ondernemers, is in de voorgaande hoofdstukken toegelicht. Door de verschillende sectoren nog meer met elkaar in verbinding te brengen kan meer voordeel behaald worden uit de bezoekersstromen aan onze gemeente. Dit geeft ook een impuls aan de winkelcentra in onze gemeenten, zoals Doorwerth, Oosterbeek, en Renkum.

Arbeidsmarkt

We willen een aantrekkelijke woongemeenten zijn voor verschillende doelgroepen. Goede toeristisch-recreatieve voorzieningen dragen hieraan bij. Ook levert de toeristisch-recreatieve sector veel werkgelegenheid. Met name voor praktisch of lager opgeleide mensen biedt deze sector nog voldoende mogelijkheden. Toch is er in de horecasector een krapte op de arbeidsmarkt. Voor onze ondernemers is het steeds lastiger om aan (geschikt) personeel te komen. Een goede match creëren tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is van belang. Dit kunnen we als gemeente niet zelf. Hiervoor werken we samen binnen de Groene Metropoolregio en met de Economic Board.

Natuur en landschap

Recreatiezonering

De natuur is ons belangrijkste visitekaartje. Voor veel inwoners is dit een reden om in Renkum te wonen en voor recreanten en toeristen een belangrijke reden om een bezoek te brengen aan onze gemeente. De natuur moeten we behouden en versterken!

Provincie Gelderland heeft samen met gemeenten, terreineigenaren, natuurbeheerders en recreatieondernemers een recreatiezoneringkaart opgesteld voor de Veluwe (Natura2000 gebied). Op deze kaart is aangegeven welke gebieden geschikt zijn om de recreatie te intensiveren en in welke gebieden we meer rust willen. Het doel is dat we met de recreatiezonering bijdragen aan robuuste natuur op de Veluwe en ruimte houden voor verschillende soorten van beleving daarvan. Deze recreatiezoneringkaart dient als kader voor nieuwe ontwikkelingen, maar ook om bestaande situaties aan te passen.

Zo worden bijvoorbeeld op sommige plaatsen wandelpaden en -routes verlegd om een grofmaziger netwerk te krijgen en meer ruimte te bieden aan flora en fauna, terwijl op andere plekken meer ruimte wordt geboden aan de recreant.

Aangezien de recreatiezoneringkaart Veluwe zich beperkt tot de Natura 2000 gebieden, zijn niet alle natuurgebieden in onze gemeente hierin opgenomen. Het is van belang om ook voor deze gebieden te onderzoeken wat de goede balans is tussen recreatie en natuur. Tijdens een bijeenkomst in de zomer van 2021, waarbij raadsleden een aantal spelers uit het veld uitgenodigd hadden om hierover mee te denken, is hier al een eerste richting aan gegeven. Dit willen we, samen met betrokken partijen, belanghebbenden en omwonenden, verder gaan uitwerken.

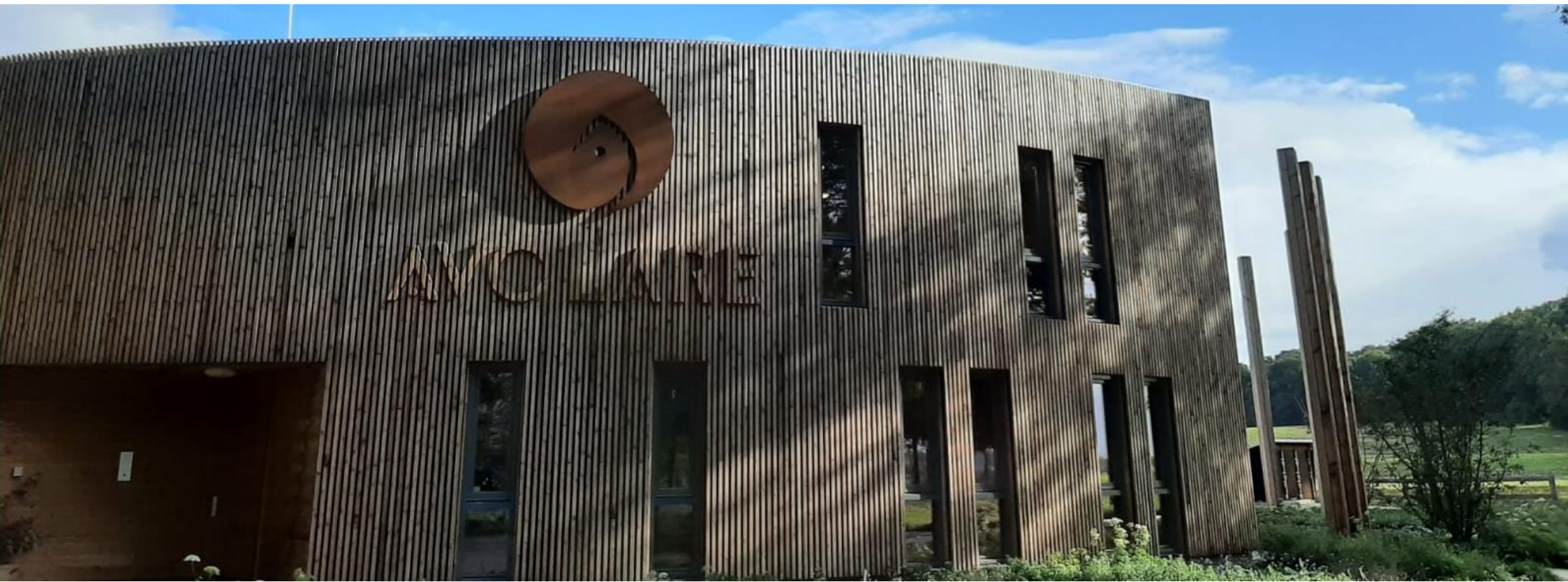
Natuurbewustzijn

Hoe kunnen we als recreant de natuur beter beschermen en bijdragen om de natuurdoelstellingen bereiken? Educatie en bewustwording zijn hierbij van belang. Onze bezoekers, maar zeker ook onze eigen inwoners moeten we bewuster maken van hun recreatieve gedrag en de impact daarvan op flora en fauna. Toeristen zijn makkelijker te sturen dan inwoners en mensen uit de directe omgeving van de gemeente. Waar toeristen veelal kiezen voor een ontvangstlocatie of startlocatie om vervolgens een bewegwijzerde route te volgen door de natuur, zijn lokale bewoners meer geneigd om van de gebaande paden af te wijken. Zij kennen het gebied en maken hun eigen routes, met alle gevolgen van dien.

Een ander veelgehoord probleem zijn loslopende honden op plekken waar dit niet toegestaan is.

Hondenliefhebbers geven hun hond graag bewegingsvrijheid in de natuur. Op een aantal plekken heeft dit echter grote gevolgen voor andere diersoorten. Ook ontstaat hierdoor overlast voor andere doelgroepen. In de gemeente Renkum zijn op veel plekken nabij de kernen hondenlosloopgebieden aangewezen. Buiten die gebieden is het van belang dat honden aangelijnd zijn. We gaan de huidige hondenlosloopgebieden op gemeentegrounden en evalueren.

Als gemeente werken we hierbij samen met andere partijen, zoals Stichting Het Renkums Beekdal, IVN, Natuurmonumenten, Gelders Landschap en Kastelen en Avolare.

Kunst, cultuur(historie) en erfgoed

We zetten in op een verdere versterking van de samenhang tussen recreatie en toerisme, kunst, cultuur, Airborne en erfgoed. Door de verscheidenheid aan verhalen in onze gemeente een podium te bieden, kunnen we verbinding maken tussen het verleden, het heden en de toekomst. Dit draagt bij aan een authentieke bezoekerservaring. Bezoekers worden hierdoor betrokken bij de kunst en cultuurhistorie en geïnspireerd. De creatieve en historische sectoren bereiken hierdoor weer een groter publiek en kunnen meer inkomsten genereren. Door daarbij een koppeling te maken met ons lokale bedrijfsleven en centrumgebieden profiteren onze ondernemers, vergroten we de leefbaarheid in de centra en verminderen we (het risico) op leegstand. Hierdoor ontstaat er een duidelijke meerwaarde voor de verschillende sectoren.

We denken hierbij aan de volgende thema's:

- Airborne
- Landgoederen en buitenplaatsen
- Kunstenaarsgemeente
- Papiergeschiedenis
- Rubberindustrie, Heveadorp
- Muziek, toneel en dans

Samenwerking tussen de verschillende sectoren en met stakeholders, ondernemers en inwoners is essentieel. In de kunst, cultuur en erfgoedvisie (2021) wordt uitgebreid toegelicht dat én op welke wijze recreatie en toerisme een uitermate geschikt middel is om de creatieve en historische sectoren meer onder de aandacht te brengen en voor een groter publiek toegankelijk te maken. Voor bovenstaande thema's wordt een gezamenlijk uitvoeringsprogramma opgesteld. Hiermee versterken we onze identiteit, het bewustzijn en de trots van onze inwoners en de aantrekkelijkheid van onze gemeente als woon- en werkgemeente.

Belevingsgebied Veluwezoom

Een mooi voorbeeld van samenwerking en samenhang tussen de sectoren en verschillende partijen is het 'project' Belevingsgebied Veluwezoom. Vanuit de Veluwezoomgemeenten gelegen binnen het Gelders Arcadië, bestond de wens om de landgoederen en buitenplaatsen op de Veluwezoom bij een groter publiek onder de aandacht te brengen en ze meer beleefbaar te maken bij zowel bezoekers als inwoners. De unieke cultuur- en landschapskwaliteiten worden momenteel nogal versnipperd gepresenteerd. Met het project Belevingsgebied Veluwezoom wordt, samen met ondernemers, inwoners, grondeigenaren, overheden, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders, ingezet op een krachtigere en samenhangendere profilering van de Veluwezoom, waarbij (waar mogelijk) de kwaliteiten van het gebied worden versterkt. Het accent ligt daarbij op het zorgdragen voor het behoud van de kwetsbare landschapswaarden. Hierbij spelen zoneren, spreiden en duurzaamheid een belangrijke rol. Daarbij draagt het vergroten van het bewustzijn van de gebiedswaarden bij aan een breder gevoelde verantwoordelijkheid en zorg.

In 2021 is het gezamenlijke plan van aanpak 'Veluwezoom vol verhalen' opgesteld. 'Veluwezoom Vol Verhalen' nodigt alle stakeholders uit om, ieder vanuit zijn rol en mogelijkheden, de beleefbaarheid van de Veluwezoom de komende jaren op een kwalitatieve en duurzame manier verder uit te bouwen, door de uitwerking van het plan van aanpak op te pakken, richting te geven en/of te ondersteunen. De komende jaren zal hier verder vorm en uitvoering aan gegeven worden.

Duurzaamheid

Om onze klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen te kunnen bereiken, moet ook binnen de vrijetijdssector circulair worden omgegaan met grondstoffen, vervuiling en verspilling worden voorkomen en de uitstoot van o.a. CO₂ worden geminimaliseerd. Ondernemers, inwoners en bezoekers kunnen hieraan bijdragen.

Zo willen we inwoners en bezoekers stimuleren tot het gebruik van duurzamere vormen van vervoer. Met 2 treinstations, goede busverbindingen en een internationale treinverbinding vanaf Arnhem, beschikken we in onze gemeente over een goed OV-netwerk. Zowel voor bezoekers aan onze gemeente, als inwoners die elders gaan recreëren of op vakantie gaan, is het OV een prima en schoon alternatief voor de auto of het vliegtuig.

Door ons lokale en subregionale aanbod beter onder de aandacht te brengen bij bezoekers en het aanbod te vergroten, zijn bezoekers minder snel geneigd om grote afstanden af te leggen en kiezen ze makkelijker voor OV of fiets. Oplaadmogelijkheden voor elektrische fietsen, fietsverhuur en goede wandelroutes dragen hieraan bij.

Een ander mooi voorbeeld is het volledig elektrische Renkums Veer dat in 2021 in de vaart is gegaan.

Met de toeristische recreatieve sector bespreken we ook andere mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de CO₂ reductie en het verduurzamen van het toeristisch aanbod.

Green Key

Green Key is hét internationale keurmerk voor duurzame bedrijven in de recreatie- en vrijetijdsbranche en zakelijke markt. Bedrijven met een Green Key keurmerk doen er alles aan om het milieu te sparen, zonder dat hun gasten inleveren op comfort en kwaliteit. Zij gaan daarbij een stap verder dan de normale wet- en regelgeving vereist. Het keurmerk laat zien dat de ondernemer zich inzet voor een duurzamere bedrijfsvoering. Green Key is niet alleen interessant voor grote (landelijke) bedrijven; ook kleine bedrijven komen in aanmerking voor het keurmerk.

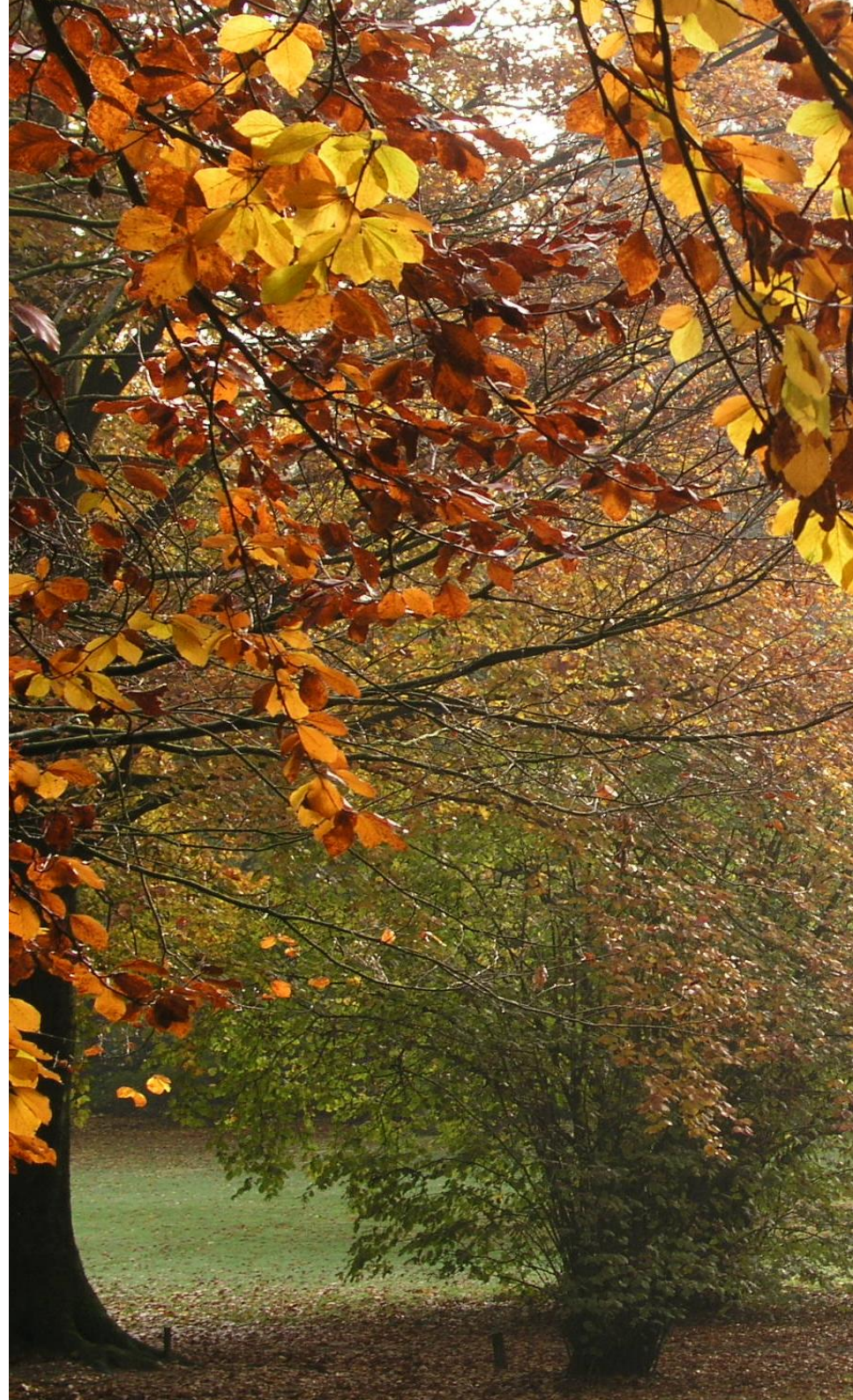
Naast Green Key zijn ook er andere keurmerken op het gebied van duurzaamheid, zoals Duurzaam Gastvrij of de Blauwe Vlag,

Uiteraard bestaat ook altijd de mogelijkheid om de beschikbare kennis te gebruiken en toe te passen in de eigen onderneming, zonder persé hier een keurmerk aan te verbinden. Het belangrijkste is tenslotte dat we de juiste stappen zetten naar een duurzamere samenleving.

Inclusieve samenleving

We streven naar een inclusieve samenleving, waarin mensen volwaardig kunnen participeren. Zowel op het gebied van arbeidsparticipatie als maatschappelijke en sociale participatie. Recreatie en toerisme is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Binnen de sector zijn veel voorzieningen nog niet voor iedereen toegankelijk of kan niet iedereen er zelfstandig gebruik van maken. Vorig jaar hebben we de bankjes bij het Renkums veer toegankelijk gemaakt voor mensen met een rolstoel. Graag zouden we ook een aantal wandel- en fietsroutes toegankelijker willen maken.

Naast de fysieke toegankelijkheid kan ook gedacht worden aan bijvoorbeeld participatie op de arbeidsmarkt en toegankelijkheid van informatie. We stimuleren inwoners en ondernemers om bij te dragen aan een inclusieve samenleving en nemen dit mee in de beoordeling van nieuwe initiatieven.

Algemene integraliteit

Bovenstaande cross-overs geven een beeld van de samenhang tussen verschillende sector, maar zijn niet uitputtend: er bestaan nog veel meer cross-overs. Wanneer deze elkaar versterken en een bijdrage leveren aan de doelstellingen, worden ze in de uitvoering meegenomen.

Omgevingsvisie

Met de komst van de omgevingswet, moeten gemeenten ook een omgevingsvisie opstellen. In de omgevingsvisie legt de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn (2004) vast. De omgevingsvisie is opgesteld vanuit een integraal perspectief en hier komen ook alle sectoren aan bod. De uitgangspunten in deze visie Recreatie en Toerisme zijn meegenomen in de omgevingsvisie van de gemeente Renkum.

Afweging ruimtelijke initiatieven/intaketafel

Nieuwe ruimtelijke initiatieven worden integraal afgewogen in de 'Intaketafel'. Op basis van bestaande kaders, visies en regelgeving wordt door de verschillende (van toepassing zijnde) disciplines getoetst of een initiatief kansrijk is. De verschillende uitgangspunten en mogelijke tegenstrijdigheden worden op deze wijze meegenomen in de advisering en beoordeling van nieuwe ruimtelijke initiatieven.

‘KWALITATIEF EN DUURZAAM TOERISME & RECREATIE BEREIKEN WE SAMEN!’

Met dank aan alle inwoners, ondernemers, Toeristisch Platform Lage Veluwe, terreineigenaren en alle andere partijen die door middel van interviews, gesprekken en enquêtes hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze visie.

Gemeente Renkum, 2021